

บทที่ ๔

รูปแบบการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการ

ในบทนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ว่า เพื่อทดลองและนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการ ในการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในเขตภาคเหนือ ดังนั้น ในที่นี้จึงกล่าวถึงผลการดำเนินการทดลองและการประยุกต์ใช้แนวคิดสังคมคุณธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา และแนวคิดธนาคารความดีในการพัฒนาบุคคลและสังคมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในเขตภาคเหนือ โดยเป็นการศึกษาจากเอกสาร การใช้แบบสอบถาม และการประชุมสัมมนา โดยมีผลการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

- ๑) กระบวนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรม ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในทวนเหนือ
- ๒) ผลลัพธ์ของการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล
- ๓) รูปแบบการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการ
- ๔) สรุป

๔.๑ กระบวนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเหนือ

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ประเทศไทยเกิดวิกฤติทางการเมือง มีนักศึกษาเดินขบวนประท้วงทางการเมืองขอให้รัฐบาลในสมัยนั้นช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง มีการกล่าวถึงศาสนจักร และมีการจัดนิทรรศการเรื่อง “ผ้าตัดพระพุทธศาสนา” โดยโจมตีพระพุทธศาสนาว่าไม่มีประโยชน์ พระสงฆ์เป็นกาฝากของสังคม ไม่ได้มีส่วนช่วยเหลือประชาชนประเทศชาติบ้านเมืองแต่อย่างใด จึงทำให้มหาเถรสมาคม โดยสมเด็จพะพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินธรมหาเถร) ได้นำเสนอในที่ประชุมมหาเถรสมาคม ให้พระสงฆ์นำหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลนี้ เข้าไปแก้ไขวิกฤติที่เกิดขึ้นร่วมกับหน่วยงานของรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาของประชาชนไปพร้อมกัน ทั้งฝ่ายพุทธจักรและฝ่ายอาณาจักรทำงานร่วมกัน โดย ทางฝ่ายบ้านเมืองมีกระทรวงหลัก ๔ กระทรวง คือ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทางฝ่ายพุทธจักร มหาเถรสมาคม ได้มอบให้เจ้าอาวาสที่มีวัดตั้งอยู่ในตำบลนั้น ได้สงเคราะห์ อนุเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจึงเกิดขึ้น โดย เป็นหน่วยงานที่มหาเถรสมาคมได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการมอบหมายงานให้เจ้าอาวาสทั่วประเทศ ได้มีหน้าที่ทำการสงเคราะห์ประชาชนภายในตำบลที่วัดนั้น ๆ ตั้งอยู่ เป็นงานโดยตรงของพระสงฆ์ที่จะทำการสงเคราะห์ประชาชน สามารถพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์ ความสุข และเป็นการสงเคราะห์ แก่ประชาชนตามพระพุทธประสงค์ที่ตรัสไว้ ในคราวส่งพระสาวกไปประกาศพระศาสนาครั้งแรก

ดังนั้น หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จึง เป็นพุทธประสงค์ และเป็นภาระหน้าที่ คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้ มอบหมายให้พระสงฆ์ ระดับเจ้าอาวาส ได้ทำหน้าที่นี้ โดยเรียกว่า หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หรือเรียกสั้น ๆ ว่าหน่วย อ .ป.ต. ซึ่งมีหลักปฏิบัติตาม หัวข้อธรรม ๘ ประการ^๑ คือ

๑. หลักศีลธรรมและวัฒนธรรม คือ การอบรมประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ในชีวิตประจำวัน และการสืบสานวัฒนธรรมในท้องถิ่น ให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ส่วนรวม สามารถนำกิจกรรมทางวัฒนธรรมมาเป็นเครื่องเชื่อมความสัมพันธ์อันดีในชุมชน เช่น การเล่นดนตรีพื้นเมือง การฟ้อนรำ ขับร้อง หรือกิจกรรมการรดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ในเทศกาล สงกรานต์ เป็นต้น

๒. หลักสุขภาพอนามัย คือ การรักษาสุขภาพกายให้สมบูรณ์แข็งแรง ปราศจาก โรคภัยไข้เจ็บ รักษาสุขภาพใจให้เข้มแข็ง โดยนำหลักธรรมมาเป็นแนวทางปฏิบัติ เช่น การจัดตั้งหน่วยอาสาสมัครภายในวัดร่วมกับอนามัย หรือแพทย์แผนปัจจุบัน บางวัดจัดให้มี เติ่งเพื่อรักษาคนไข้เป็นแพทย์แผนโบราณ หรือจัดเป็นศูนย์พักฟื้นผู้ติดยาเสพติด เป็นต้น ทำให้ประชาชนมีสุขภาพกายที่แข็งแรง และสุขภาพใจที่เข้มแข็งเป็นปกติสุข

๓. หลักสัมมาชีพ คือ ส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน มีหัตถกรรมพื้นบ้าน ทำดอกไม้ ประดิษฐ์ สานตะกร้า ทำไม้กวาด ส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพสุจริตตามหลักสัมมาชีพ เป็นต้น ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นการทำให้ชาวบ้านมีอาชีพสุจริตถูกต้องตาม ศีลธรรม

๔. หลักสันติสุข คือ การสร้างความสงบสุขให้แก่ชุมชน โดยการนำชาวบ้าน ได้พึ่งตนเองพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นภายในชุมชน เช่น สุรายาเสพติดต่าง ๆ มีการตั้งศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติด จัดตั้งตำรวจชุมชนเพื่อรักษา ความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน เป็นต้น

๕. หลักการศึกษาสงเคราะห์ คือ การสงเคราะห์เยาวชน และประชาชนทั่วไป ได้ตั้งทุน แจกทุนการศึกษาเพื่อเยาวชนประจำทุกปี ตั้งศูนย์การเรียนรู้แก่เยาวชน เปิดศูนย์ การเรียนการสอนเพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แก่เยาวชน และประชาชนโดยทั่วไป

๖. หลักสาธารณสงเคราะห์ คือ การสงเคราะห์ประชาชนผู้มีความเดือดร้อน โดยการนำวัตถุสิ่งของไปช่วยเหลือเกื้อกูลอันเป็นการบรรเทาทุกข์ในเบื้องต้น เช่น ไฟไหม้บ้าน ประสบวาทภัย อุทกภัย ภัยอันเกิดจากน้ำท่วม เป็นต้น

๗. หลักกตัญญูกตเวทิตาธรรม คือ การแสดงออกถึงความมีน้ำใจ การระลึกถึง บุญคุณของผู้มีพระคุณมีทำบุญเป็นบุพเพตพลี รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ การไหว้ครูอาจารย์ การ

^๑ พิสิฐ เจริญสุข, คู่มือการปฏิบัติงานของ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๔๗.

ดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุ เป็นต้น

๘. หลักสามัคคีธรรม คือ ความเป็นผู้พร้อมเพรียง ความสมัครสมานสามัคคี ความปรองดอง ความมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำพูดคิดเป็นไปในทางเดียวกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การปลูกต้นไม้เพื่อชุมชน การทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ หรือแม้แต่การช่วยกันทำความสะอาดภายในบริเวณวัด เป็นต้น

ดังนั้น พระสงฆ์ผู้มีหน้าที่หรือได้รับมอบหมายหน้าที่ ในหน่วยงาน อ.ป.ต.นี้ ต้องมีความเสียสละและอดทน ตั้งใจทำงาน ศึกษางานให้เกิดความรู้ความเข้าใจ พยายามเข้าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น หรือภายในตำบลที่รับผิดชอบอยู่ สามารถประสานงานกับวัด บ้าน และหน่วยราชการ ต้องทำงานแบบบูรณาการให้สมกับคำว่า “พระไม่ละทิ้งประชาชน” หน่วยงาน อ.ป.ต. มีจุดมุ่งหมายรวม ๒ ส่วน คือ

๑) จุดมุ่งหมายทางพุทธจักร หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เป็นหน่วยงานที่สร้างคุณภาพงานทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เป็นที่พึ่งของประชาชนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ทั้งประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคต และประโยชน์อย่างยิ่งคือพระนิพพาน เป็นงานกระตุ้นเตือนให้พระสงฆ์ได้ตื่นตัวเพื่อปรับปรุงบทบาทที่มีอยู่ให้ทันโลกทันเหตุการณ์ สามารถทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ ปฏิบัติให้สมกับความเป็นสมณภาวะ เป็นศาสนทายาทที่ดี มีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อประชาชน ให้ประชาชนได้เกิดความเชื่อมั่น เคารพนับถือเลื่อมใส และยอมรับในวัตรปฏิบัติต่าง ๆ ของพระสงฆ์ โดยมีจุดมุ่งหมาย ๓ ประการ คือ เพื่อปกป้องพระพุทธศาสนา เพื่อรักษาสังคมชนบท เพื่อป้องกันความยากจนของ ชุมชนและบำรุง วัดวาอาราม ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

๒) จุดมุ่งหมายทางอาณาจักร หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล มีการสนองงานทางฝ่ายอาณาจักร เพื่อพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทำให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดี อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นคน มีความอบอุ่น มีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ ดังนี้

(๑) เป็นหน่วยงานช่วยเหลือประชาชนประจำตำบล เพื่อให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเองได้ตามอัตภาพ ให้มีความเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียง

(๒) เป็นหน่วยงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนในด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ ให้พระสงฆ์ช่วยเหลือเป็นวัตถุสิ่งของในการดำรงชีพของประชาชน แต่ก็ต้องอบรมให้เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถนำความรู้นั้นไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้มีความอยู่ดีกินดี

(๓) เป็นหน่วยงานที่มหาเถรสมาคม มอบความไว้วางใจให้แก่เจ้าอาวาส คณะกรรมการทั้ง ฝ่ายบรรพชิตและฆราวาส ได้ประชุมปรึกษาหารือเพื่อช่วยเหลือประชาชนภายในตำบลนั้น ๆ อย่างทันท่วงทีโดยไม่ต้องรอคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๔) เป็นหน่วยงานที่ให้พระสงฆ์ ได้ทำงานแบบปฏิบัติภารกิจเชิงรุก คือ เข้าไปหาประชาชน นำกิจกรรมของหน่วย อปต. ไปเสนอแก่ประชาชนในตำบลนั้น ๆ

(๕) เป็นหน่วยงานส่วนรวมของคนภายในตำบล ที่ทุกคนทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ในตำบลนั้น ๆ จะต้องปฏิบัติงานและรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน โดยไม่ยึดติดว่า จะต้องตั้งหน่วย ณ ที่ใดที่หนึ่ง หรือวัดใดวัดหนึ่ง ผลัดกันเปลี่ยนไปตั้ง ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งในตำบลนั้น ๆ ตามความเหมาะสมกับเหตุการณ์

(๖) เป็นหน่วยงานที่มอบความไว้วางใจให้แก่เจ้าอาวาสทั่วสังฆมณฑล ให้เป็นผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน ได้รับรู้รับเห็นความเป็นอยู่ และปัญหาของประชาชนในนั้น ๆ เป็นอย่างดี

(๗) เป็นหน่วยงานที่ช่วยเหลือประชาชนด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ ไม่ใช่งานที่มุ่งการรับบริจาคจากประชาชน มีหลักการว่า จงให้สิ่งที่เขาต้องการเสียก่อน แล้วจักได้สิ่งที่เราต้องการจากเขาในภายหลัง การช่วยเหลือประชาชนต้องเน้นในวัตถุสิ่งของเพื่อการดำรงชีพ

(๘) เป็นหน่วยงานที่ไม่มีงบประมาณ ให้ผู้ทำงานมีความเสียสละและอดทน อันเป็นการสร้างบารมีธรรมให้แก่ตนเอง โดยปราศจากการเห็นแก่ตัว และไม่กลัวความลำบาก โดยแสดงถึงน้ำใจที่พระสงฆ์มีให้แก่ประชาชน ไม่ทอดทิ้งประชาชน ช่วยเหลือดูแลประชาชน ยามเจ็บไข้ได้ป่วยและตกทุกข์ได้ยาก

หลักการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

(๑) สงเคราะห์ประชาชนในตำบลนั้น ๆ เพื่อให้ช่วยเหลือตัวเองได้และสามารถได้สิ่งที่ต้องการตามสมควรแก่อัตภาพ

(๒) เป็นการทำงานแบบบูรณาการระหว่างวัด บ้าน และหน่วยราชการ เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ดี ความสามารถดี และความประพฤติดี พัฒนาท้องถิ่นให้เจริญตามสมควรเพื่อความอยู่ดีกินดีมีสุขของประชาชน

(๓) เป็นศูนย์รวมการทำงานแบบบูรณาการของพระสงฆ์ และคฤหัสถ์ภายในตำบลนั้น ๆ เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ประชาชนได้ทันที่อย่างทันเหตุการณ์

(๔) พึงทะนุบำรุงประชาชนภายในตำบลนั้น ๆ ให้อยู่อย่างปกติสุข ด้วยความรักความเข้าใจซึ่งกันและกัน

(๕) สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเพื่อความอยู่ดีกินดีมีสุขแก่ประชาชน ให้สำเร็จลงอย่างเรียบร้อย เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยตรง โดยการสนับสนุนอาชีพที่สุจริตถูกต้องตามทำนองครองธรรม ถูกกฎหมายบ้านเมือง อันจะทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น

หลักการในเชิงปฏิบัติงาน ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

(๑) เป็นหน่วยงานช่วยเหลือประชาชนประจำตำบล เพื่อให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเองได้ตามอัตภาพ ให้มีความเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียง

(๒) เป็นหน่วยงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนในด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ ให้พระสงฆ์ช่วยเหลือเป็นวัตถุสิ่งของในการดำรงชีพของประชาชน แต่ก็ต้องอบรมให้เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถนำความรู้นั้นไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้มีความอยู่ดีกินดี

(๓) เป็นหน่วยงานที่มหาเถรสมาคม มอบความไว้วางใจให้แก่เจ้าอาวาส คณะกรรมการทั้ง ฝ่ายบรรพชิตและฆราวาส ได้ประชุมปรึกษาหารือเพื่อช่วยเหลือประชาชนภายในตำบลนั้น ๆ อย่างทันทั่วถึง โดยไม่ต้องรอคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๔) เป็นหน่วยงานที่ให้พระสงฆ์ ได้ทำงานแบบปฏิบัติภารกิจเชิงรุก คือ เข้าไปหาประชาชน นำกิจกรรมของหน่วย อ.ป.ต. ไปเสนอแก่ประชาชนในตำบลนั้น ๆ

(๕) เป็นหน่วยงานส่วนรวมของคนภายในตำบล ที่ทุกคนทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ในตำบลนั้น ๆ จะต้องปฏิบัติงานและรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน โดยไม่ยึดติดว่า จะต้องตั้งหน่วย ณ ที่ใดที่หนึ่ง หรือวัดใดวัดหนึ่ง ผลัดกันเปลี่ยนไปตั้ง ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งในตำบลนั้น ๆ ตามความเหมาะสมกับเหตุการณ์

สรุปได้ว่า หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล มหาเถรสมาคม ได้มอบให้เจ้าอาวาสเป็นผู้ดำเนินการ และให้ประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ และเอกชนตลอดถึงประชาชนที่อยู่ในตำบลที่วัดนั้น ๆ ตั้งอยู่ ได้ช่วยกันดูแลเอาใจใส่ประชาชนในด้านความเป็นอยู่อย่างใกล้ชิด สามารถรู้ถึงปัญหา ความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดี และเข้าไปช่วยเหลือแก้ไขได้อย่างทันทั่วถึง และอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนโดยมุ่งเน้นความช่วยเหลือด้านวัตถุสิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค ที่สามารถจะใช้เพื่อการดำรงชีพอย่างปกติสุขตามอัตภาพ ตลอดถึงการนำหลักธรรมคำสอนให้ประชาชนนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เป็นการปฏิบัติการเชิงรุกโดยการเดินเข้าหาประชาชนเพื่อเข้าไปรับรู้ปัญหาต่าง ๆ และวิธีออกจากปัญหานั้น ๆ แบบยั่งยืน และป้องกันปัญหาที่จะเกิดตามมาในอนาคต พระสงฆ์และผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน จึงต้องมีความเสียสละและอดทนอย่างเต็มที่ ทำงานอย่างรอบคอบ มีความจริงใจจริงจังต่อการทำงาน ศึกษาดูงานเพื่อรู้ถึงความต้องการพื้นฐานของประชาชน ให้เป็นปัจจุบันอย่างทันโลกทันเหตุการณ์ โดยใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาในการดำเนินงาน ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานเป็นต้นไป การช่วยเหลือประชาชน แม้จะมุ่งที่จะสงเคราะห์ประชาชนด้วยวัตถุสิ่งของ แต่ก็ต้องสอนหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาให้มีความรู้ความเข้าใจเสียก่อน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ในที่นี้ จะกล่าวถึงกระบวนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลภาคเหนือ เกี่ยวกับการทดลองและการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมและแนวคิดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ของกลุ่มตัวอย่างหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ๑๐ แห่ง ในภาคเหนือ โดยพิจารณาจากภารกิจตามหลักปฏิบัติ ๘ ด้าน

หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลในเขตการปกครองหนเหนือ มี ๔ ภาค คือ ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ และภาค ๗ และมี ๑๖ จังหวัด คือ จังหวัดนครสวรรค์ กำแพงเพชร

พิจิตร เพชรบูรณ์ พิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ ตาก ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
เชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน รวมทั้งสิ้น ๑,๓๖๒ หน่วย^๒ แยกเป็นจังหวัด และภาค
ได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ๑๖ จังหวัด ในหนเหนือ

ที่	จังหวัด	ภาค	จำนวนหน่วย	หมายเหตุ
๑	นครสวรรค์	๔	๑๑๖	ภาค ๔
๒	กำแพงเพชร	๔	๗๘	๓๖๕ หน่วย
๓	พิจิตร	๔	๗๒	
๔	เพชรบูรณ์	๔	๙๙	
๕	พิษณุโลก	๕	๙๒	ภาค ๕
๖	สุโขทัย	๕	๘๓	๒๗๑ หน่วย
๗	อุตรดิตถ์	๕	๖๓	
๘	ตาก	๕	๓๓	
๙	ลำปาง	๖	๙๔	ภาค ๖
๑๐	เชียงราย	๖	๑๒๙	๔๔๗ หน่วย
๑๑	พะเยา	๖	๗๙	
๑๒	แพร่	๖	๗๙	
๑๓	น่าน	๖	๖๖	
๑๔	เชียงใหม่	๗	๒๐๐	ภาค ๗
๑๕	ลำพูน	๗	๕๖	๒๗๗ หน่วย
๑๖	แม่ฮ่องสอน	๗	๒๑	
รวมทั้งสิ้น		๔	๑,๓๖๒	๑,๓๕๒ หน่วย

ผลงานของหน่วย อ.ป.ต. นั้น จะมีเหมือน ๆ กัน จะแตกต่างกันก็เพียงเล็กน้อย คือ
ความโดดเด่น จำนวนของเนื้อหา คักยภาพความพร้อมของคณะกรรมการ และวัตถุดิบที่มี
อยู่ในพื้นที่ เป็นต้น เพื่อให้เห็นถึงเนื้อหาของหน่วย อ.ป.ต. เหล่านี้ ผู้วิจัยจึงยกตัวอย่างหน่วย
อ.ป.ต. จำนวน ๑๐ แห่ง ซึ่งผู้วิจัยได้ นิมนต์ประธานหน่วย มาร่วมสนทนาทางวิชาการ
เพื่อแลกเปลี่ยนกระบวนการเสริมสร้างความรู้ และสังคมคุณธรรม เมื่อวันที่ ๑๓-๑๔

^๒ พระเทพรัตนสุธี และคณะ, การประชุมสรุปผลการปฏิบัติงาน หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล
(อ.ป.ต.) หนเหนือ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ สือตะวัน จำกัด , ๒๕๕๒), หน้า ๑๓๓-๑๔๘.

กรกฎาคม ๒๕๕๕ ณ วัดศรีเมืองมูล ตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ^๓ จำนวน ๑๐ หน่วย คือ

- (๑) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลโป่งงาม จังหวัดเชียงราย
- (๒) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยลาน จังหวัดพะเยา
- (๓) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลร่องเคาะ จังหวัดลำปาง
- (๔) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่
- (๕) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านถ้ำ จังหวัดพะเยา
- (๖) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยแก้ว จังหวัดพะเยา
- (๗) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหัวดง จังหวัดนครสวรรค์
- (๘) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลพระธาตุผาแดง จังหวัดตาก
- (๙) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- (๑๐) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยม้อ จังหวัดเชียงราย

๔.๑.๑ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลโป่งงาม จังหวัดเชียงราย^๔

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลโป่งงาม มีหน่วยตั้งอยู่ที่วัดมงคลธรรมกายาราม ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีพระครูภาวนานวัตร เจ้าอาวาสวัดมงคลธรรมกายาราม เป็นประธานหน่วย มีวัตถุประสงค์หลักในการทำงาน ๕ ประการ คือ

- (๑) สงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น
- (๒) เป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยราชการ
- (๓) เป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า
- (๔) เป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข
- (๕) เป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร

งาน อ .ป.ต.โป่งงาม แห่งนี้ ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนเป็นอย่างดีจากคณะกรรมการ องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานของรัฐ โรงเรียน ประชาชนและเยาวชน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางหน่วยได้จัดขึ้น กระทั่งสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมอย่างรวดเร็วในระยะเวลานี้และสามารถดำเนินการไปได้อย่างเต็มรูปแบบทั้ง ๘ หัวข้อ ดังนี้

๑) ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม

(๑) ได้จัดให้มีการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเป็นประจำทุกปี ประมาณ ๑๕ วัน เมื่อสิ้นสุดโครงการสามเณรจะแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ จะทำการลาสิกขา

^๓ ดูกำหนดการในภาคผนวก หน้า ๒๐๒.

^๔ เอกสารอัตโรเนียว วัดมงคลธรรมกายาราม.

เพื่อไปศึกษาต่อทางโลก กลุ่มที่ ๒ จะกลับไปสู่ภูมิลำเนาวัดเดิม กลุ่มที่ ๓ จะศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี ที่วัดมงคลธรรมกายาราม

(๒) จัดให้มีกิจกรรมสันตนาการ มีการฟ้อนรำ การแสดง และการละเล่นแบบไทย การฝึกมารยาทไทย การกราบพระ เป็นต้น

(๓) จัดให้มีงานบุญประเพณี เช่น การเทศน์มหาชาติเฉลิมพระเกียรติ การตักบาตรเทโวโรหณะในวันออกพรรษา การก่อเจดีย์ทราย เป็นต้น

๒) สุขภาพอนามัย ได้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) อนุญาตให้อำเภอมะสาฯ ใช้สถานที่เพื่อบำบัดยาเสพติดตามโครงการของรัฐบาล เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ติดยาเสพติด ได้มีโอกาสกลับตัวกลับใจ เข้าใกล้ธรรมะฟื้นฟูบำบัดภายใต้โครงการ “คืนคนดีสู่สังคม” และหน่วยราชการได้ตั้งให้วัดเป็น “ศูนย์ประสานพลังแผ่นดิน” เพื่อเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ร่วมมือกับสำนักงานคุมประพฤติ อบรบคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้ป่วยที่กลับใจ

(๒) ได้จัดตั้งโครงการ “ลานวัด ลานกีฬา ลานใจ” เพื่อให้เยาวชนออกมาออกกำลังกาย ทุกวันศุกร์ เสาร์ และวันอาทิตย์ อันเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนมีสุขภาพแข็งแรง และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

(๓) ได้จัดระเบียบห้องน้ำ ห้องสุขา แบ่ง เป็นสัดส่วนสำหรับ ชายและหญิง เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยยึดหลักความโปร่ง โล่ง สะอาด แต่ละห้องได้ติดตั้งระบบทำน้ำร้อน โซล่าเซลล์สำหรับฤดูหนาวและได้ร่วมกับสาธารณสุขแม่สาฯ จัดให้มีการพ่นหมอกควัน เพื่อป้องกันยุงลาย

๓) สัมมาชีพ ได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีอาชีพเสริม เช่น ตั้งกลุ่มจักรสาน ส่งเสริมศิลปาชีพทอผ้าพื้นเมือง ใช้พื้นที่ของวัดเป็นแปลงสวนครัวทดลอง เพื่อปลูกพริก ปลูกฟักทอง และผักสวนครัวอื่น ซึ่งชาวบ้านสามารถนำผลผลิตไปจำหน่ายได้ และยังได้รับเงินค่าแรงงานวันละ ๑๐๐ บาทเป็นค่าตอบแทน

๔) สันติสุข ได้จัดอบรมคุณธรรมแก่เยาวชน ตามสถาบันและหน่วยราชการต่าง ๆ มีทั้งกิจกรรมนันทนาการ วิชาการ ศาสนพิธี สมาธิปฏิบัติ ในนาม “ค่ายมงคลธรรม” เพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนของชาติ เมืองคัลการ UNESCO ได้เยี่ยมชมค่ายคุณธรรมเพื่อหาข้อมูลในด้านสิทธิมนุษยชน และการกตัญญูทางเพศ คณะได้มีความพอใจในการออกค่ายคุณธรรมเป็นอย่างดี

๕) ศึกษาสงเคราะห์ ได้จัดให้มีการมอบทุนการศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กนักเรียนเป็นแบบทุนต่อเนื่องแต่มีเงื่อนไขว่า จะต้องมีการเรียนที่สูงขึ้นกว่าเดิม แบ่งเป็นระดับ ดังนี้

ระดับชั้นประถมศึกษา	มอบทุนละ	๓๐๐ บาท
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	มอบทุนละ	๕๐๐ บาท
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	มอบทุนละ	๗๐๐ บาท

ได้อุปการะเด็กที่มีปัญหาทางครอบครัว เช่นพ่อแม่เสียชีวิต หรือด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนดีแต่ขาดแคลน และมีการ บรรยาย ให้ความรู้แก่เยาวชนและประชาชนตามสถาบันและโรงเรียนต่าง ๆ

๖) สาธารณะสงเคราะห์ ได้จัดแจกวัสดุสิ่งของแก่ประชาชนผู้ยากไร้ เช่น โครงการ “แจกผ้าห่ม ต้านลมหนาว” จัดโครงการ “แจกแว่นตาแก่ผู้สูงอายุ” เพื่อผู้สูงอายุต้องได้อ่านหนังสือ แจกผ้าห่มและชุดนักเรียน แก่โรงเรียนอนุบาลบ้านฉาง เป็นต้น ได้ร่วมกับตำบลโป่งงาม ซื้อรถตู้ใช้เป็นรถกู้ภัยประจำตำบล ซึ่งสามารถสงเคราะห์ประชาชนในยามต้องการใช้รถเป็นอย่างดียิ่ง

๗) กตัญญูกตเวทิตาธรรม ได้จัดกิจกรรมวันพ่อและวันแม่แห่งชาติ โดยจัดเป็นธรรมสัจจารไปตามหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนได้ระลึกถึงพระคุณของพ่อและแม่ จัดกิจกรรมไหว้ครู เพื่อให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อครูอาจารย์ และกิจกรรมปลูกต้นไม้ถวายพ่อหลวง เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติและเพิ่มความร่มรื่นชุ่มชื้นในบริเวณ และยังเป็นการรักษาต้นน้ำให้มีความสมบูรณ์

๘) สามัคคีธรรม ได้จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นการระดมพลเพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ มีการปลูกต้นไม้ ชักชวนประชาชนพร้อมใจกันปฏิบัติธรรมเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา อันเป็นการสร้างคุณธรรมทางด้านจิตใจ

พระครูภาวนานวัตร เจ้าอาวาสวัดมงคลธรรมกายาราม ^๕ กล่าวว่า “... หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลโป่งงามได้ดำเนินการตามดำริของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ วัดปากน้ำ และพระมหาเถระที่ให้นโยบายไว้ โดยมุ่งเน้นในด้านอบรมสั่งสอน ตามหลักพระพุทธศาสนา เข้าค่ายคุณธรรม ส่งเสริมการศึกษาทั้งพระภิกษุสามเณรและเยาวชน โดยนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ยังจัดให้มีลานวัดลานใจ ลานกีฬา ส่งเสริมอาชีพทอผ้าพื้นเมือง จักสานด้วยอุปกรณ์ไม้ไผ่ มอบทุนการศึกษา แจกเครื่องกันหนาว วัสดุเครื่องยังชีพ และจัดกิจกรรมวันพ่อและวันแม่แห่งชาติ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นถือว่าการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ถ้าวัดไม่ช่วยชาวบ้าน ชาวบ้านก็ไม่ถึงถึงความอาราม วัดต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแนะนำชาวบ้านให้เรียนรู้พระพุทธศาสนาจากชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดความสุขของทุกฝ่าย...”

๔.๑.๒ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยลาน จังหวัดพะเยา^๖

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยลาน มีหน่วยตั้งอยู่ที่วัดแท่นคำ ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา มีพระครูสุวรรณธรรมนิวิฐ เจ้าอาวาสวัดแท่นคำเป็นประธานหน่วย หน่วย อ.ป.ต.แห่งนี้ ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากองค์การบริหาร

^๕ สัมภาษณ์ พระครูภาวนานวัตร เจ้าอาวาสวัดมงคลธรรมกายาราม วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^๖ เอกสารอัดโรเนียว อ.ป.ต.ห้วยลาน.

ส่วนตำบล หน่วยงานของรัฐ โรงเรียน และประชาชนภายในตำบลห้วยลาน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยการประชุมคณะกรรมการและองค์กรท้องถิ่น ๓ ตำบล ประชุมคณะกรรมการเดือนละครั้ง มีการเชิญชวนประชาชนร่วมกิจกรรมด้วยการประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุชุมชน ประกาศเชิญชวนทางเครื่องกระจายเสียง จัดทำโปสเตอร์ แผ่นพับ และใบปลิว เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ศึกษารายละเอียดที่ทางหน่วยจัดขึ้นเป็นอย่างดี ตามหัวข้อการอบรม ๘ หัวข้อ ดังนี้

๑) ศิลธรรมและวัฒนธรรม จัดกิจกรรมส่งเสริมความอบอุ่นสานสายใยในครอบครัว และครอบครัวเข้มแข็ง เช่น เข้าค่ายอบรมพุทธบุตร จัดการบรรพชาอุปสมบทภาคฤดูร้อนทุกปี จัดอบรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนภาคฤดูร้อนทุกปี จัดกิจกรรมนำอุบาสกอุบาสิกา ทำวัตรสวดมนต์ปฏิบัติกรรมฐานทุกวันพระ จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

๒) สุขภาพอนามัย จัดพื้นที่บริเวณวัด ให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัย เช่น ใช้พื้นที่วัดเป็นสนามกีฬาเบตอง พร้อมทั้งจัดแข่งขันเบตองและมอบรางวัลแก่ผู้ชนะ ให้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพ ให้ประชาชนมาออกกำลังกายที่วัดสัปดาห์ ละวัน จัดแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน สานสัมพันธ์ในชุมชน มอบรางวัลให้ผู้ชนะ จัดกิจกรรมโครงการธรรมะติดล้อ ชื้อตรงโปร่งใส ปันจักรยานเพื่อสุขภาพ จัดให้มีการนวดแผนโบราณ โครงการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติศาสนา ป้องกันปัญหาโรคเอดส์

๓) สัมมาชีพ จัดกิจกรรมส่งเสริมและฝึกหัดอาชีพ เช่น กลุ่มจักสานตระกล้า กลุ่มหัตถกรรมไม้กวาดดอกหญ้า กลุ่มหัตถกรรมดอกไม้ประดิษฐ์ กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มทำน้ายาล้างจาน กลุ่มเลี้ยงปลา เฝ้าถ่านจากเศษไม้ด้วยเตาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มปุ๋ย เป็นต้น และจัดให้มีการส่งเสริมอาชีพ โดยให้ พระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการฝึกสอนอาชีพ จัดหาวิทยากรจากหน่วยงานราชการและเอกชนมาฝึกสอนอาชีพ จัดซื้อวัวมอบให้แก่สมาชิกผู้ติดเชื้อเอดส์ จัดหาพันธุ์กล้าไม้ผลมอบให้แก่สมาชิกผู้ป่วยเชื้อเอดส์

รูปภาพที่ ๔.๑ กิจกรรมหน่วย อ.ป.ต. ห้วยลาน จังหวัดพะเยา

๔) สันติสุข จัดอบรมเยาวชนให้รู้ถึงอันตรายยาเสพติด และรู้วิธีป้องกันตนเอง และชุมชนให้ห่างไกลจากยาเสพติด รณรงค์ให้วัดเป็นสถานที่ปลอดเหล้า ปลอดบุหรี่ จัดอุปสมบทพระจำพรรษา เพื่อลด ละ เลิก อบายมุข จัดอบรมเข้าค่ายคุณธรรมให้แก่เยาวชน โครงการพ่ออยู่แม่อยู่จุ่งหลานเข้าวัด

๕) ศึกษาสงเคราะห์ จัดศูนย์ศึกษา สอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เปิดศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด จัดมอบทุนการศึกษาให้แก่เยาวชน เด็กที่ติดเชื้อ และได้รับผลกระทบเอดส์ มอบอุปกรณ์การศึกษาแก่นักเรียนประพัตติ

๖) สาธารณะสงเคราะห์ เช่น ซื้อเสื้อแจกให้แก่ผู้เข้าวัดวันอาทิตย์ โครงการเข้าวัดวันอาทิตย์ชีวิตเป็นสุข ซื้อเสื้อแจกให้แก่ผู้ออกกำลังกาย โครงการวัดส่งเสริมสุขภาพ จัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ หน่วยอบรมพุทธมามกะ มอบวัสดุสิ่งของแก่ผู้สูงอายุและประชาชนโดยทั่วไป

๗) กตัญญูกตเวทิตาธรรม จัดกิจกรรมถวายพระพรเนื่องในวัน ๕ ธันวาคมหาราช (วันพ่อแห่งชาติ) จัดกิจกรรมถวายพระพรเนื่องในวัน ๑๒ สิงหาคมหาราชินี (วันแม่แห่งชาติ)

๘) สามัคคีธรรม เช่น ประชุมผู้นำชุมชนตำบลห้วยลาน เพื่อแก้ปัญหาการทะเลาะกัน จัดอบรมผู้นำชุมชนและประชาชน ให้ออกระวังดูแลเยาวชนภายในชุมชน นำประชาชนปลูกต้นไม้ในวันแม่แห่งชาติ เป็นต้น

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยลานนี้ เน้นหนักไปในเรื่องส่งเสริมอาชีพ มีจักสาน ทำผลิตภัณฑ์ไม้อวบน้ำ และส่งเสริมการกีฬา รักษาสุขภาพอนามัยในเรื่องการป้องกันโรคเอดส์ รณรงค์การเลิก อด ละ เหล้าและบุหรี่ มีการอบรมเยาวชนให้เข้าใจเรื่องยาเสพติด การบริจาควัสดุสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภค และจัดกิจกรรมวันพ่อและวันแม่แห่งชาติ เป็นต้น โดยพระครูสุวรรณธรรมนิวิฐ เจ้าอาวาสวัดแท่นคำ^๗ กล่าวถึงผลสำเร็จที่เกิดขึ้นว่า “...การที่เราจะให้ประชาชนชาวพุทธได้ปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา ก่อนอื่น เราจะต้องให้ความสำคัญกับการศึกษา การเรียนรู้ และการฝึกอาชีพ เพื่อให้เขามีรายได้ เมื่อเขามีรายได้ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การเข้าหาวัดวาอารามก็จะตามมา การช่วยเหลือพึ่งพากันในหมู่บ้านเราเองนี้แหละสำคัญที่สุด ถ้าทุกคนช่วยกันความสามัคคีก็เกิดขึ้น... พระพุทธศาสนาสอนถึงประโยชน์ ๓ ประการ คือ ประโยชน์ในโลกมนุษย์ ประโยชน์ในสวรรค์ และประโยชน์อย่างยิ่งคือนิพพาน ฉะนั้น เราให้เขาหรือชาวบ้านรู้จักประโยชน์ในเบื้องต้น คือ การมีความเป็นอยู่ที่ดี มีกินมีใช้ จากนั้นจึงแนะนำให้เข้าถึงประโยชน์ในเบื้องหน้า ถ้าแบบนี้พระสงฆ์ก็ถือว่าทำหน้าที่ได้เป็นประโยชน์ต่อพระศาสนาแล้ว...”

^๗ สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณธรรมนิวิฐ เจ้าอาวาสวัดแท่นคำ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

๔.๑.๓ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลร่องเคาะ จังหวัดลำปาง^๔

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลร่องเคาะ มีหน่วยตั้งอยู่ที่วัดสบลิน ตำบลร่องเคาะ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง มีพระครูสถาพรปริยัติ เจ้าอาวาสวัดสบลิน เป็นประธานหน่วย หน่วยงาน อ.ป.ต. แห่งนี้ ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนเป็นอย่างดี จากองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานของรัฐ โรงเรียน และประชาชนภายในตำบลร่องเคาะได้มีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่ทางหน่วยจัดขึ้นโดยมีกระบวนการดำเนินการตามหัวข้อของ อ.ป.ต. ๘ หัวข้อ ดังนี้

๑) ศีลธรรมและวัฒนธรรม เช่น การ จัดกิจกรรมเวียนเทียน ปฏิบัติธรรม และแสดงธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่ออบรมเยาวชน จัดกิจกรรมอุปสมบทเฉลิมพระเกียรติ จัดกิจกรรมอุปสมบทเพื่อเบิกพระเนตรพระพุทธรูป จัดประเพณีตานก๋วยสลาก (สลากภัต) เพื่อสืบสานประเพณีอันดีงาม

๒) สุขภาพอนามัย เช่น การ จัดกิจกรรมธนาคารขยะ รับซื้อขยะจากชาวบ้าน นำขยะเหล่านั้นมาแยกแล้วนำไปขาย เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมที่ดี จัดกิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติด เพื่อให้คนในชุมชนห่างไกลจากยาเสพติด

๓) สัมมาชีพ เช่น การฝึกอบรมให้แม่บ้าน การทำขนมจีบและซาลาเปา การออมผ่านการอบรม เป็นต้น

๔) สันติสุข เช่น การ จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพเยาวชนห่างไกลยาเสพติด จัดอบรมผู้ติดยาเสพติด เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและพัฒนาทักษะชีวิต

๕) ศึกษาสงเคราะห์ เช่น การอบรมเยาวชนค่ายคุณธรรม และจริยธรรมทั้งในระดับโรงเรียนและเยาวชนทั่วไป

๖) สาธารณะสงเคราะห์ เช่น ร่วมกันสร้างห้องน้ำแก่ผู้สูงอายุ ที่บ้านแม่สงเหนือ พัฒนาระบบบริการในชุมชน

๗) กตัญญูกตเวทิตาธรรม เช่น จัดพิธีบวงสรวงเจ้าพ่อหอคำ ทำพิธีรดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ การประเมินดูแลผู้สูงอายุ ตำบลร่องเคาะ เนื่องในวันสงกรานต์

๘) สามัคคีธรรม เช่น ร่วมกับชาวบ้านและเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ทำฝายชะลอน้ำ การประชุมร่องเคาะตำบลต้นแบบ การประชุมสมานฉันท์ แนวทางการพัฒนาทุกภาคส่วน จัดประชุมเวทีฮอมก่ากิด (ระดมความคิด) เยาวชนร่วมกันรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลร่องเคาะนี้ เน้นหนักไปในทางพัฒนาชุมชน ความสามัคคีของหมู่คณะ ทำฝายชะลอน้ำ ปลุกต้นไม้ มีการระดมความคิดเพื่อการพัฒนา มีการรณรงค์และป้องกันเยาวชนจากยาเสพติด มีการอบรมเข้าค่ายคุณธรรม เป็นต้น โดยมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคลและสังคม ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและการสร้างความร่วมมือกับประชาชน ภาครัฐ และ

^๔เอกสารอัตโรเนียว อ.ป.ต.ร่องเคาะ จ.ลำปาง.

องค์กรปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ เน้นการสร้างคามดีงามของบุคคลและสังคมให้มีการจับต้องได้ และมีการพัฒนาความรู้ ทักษะในการดำรงชีวิต และอาชีพเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองในท้องถิ่น

พระครูสถาพรปริยัติ เจ้าอาวาสวัดสบสลับ^๙ กล่าวว่า “...โดยที่จริยธรรมชาติให้ชีวิต เราทุกคน เมื่อมีป่า มีน้ำ ชีวิตก็อยู่ได้ ฉะนั้น ทางวัดจึงนำหลักการนี้มาประยุกต์กับหลักการ ทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้ชาวบ้านได้ทำการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้ทั้งสองสิ่งไปด้วยกัน คนเราจะต้องมีธรรมชาติให้ชีวิต ส่วนวัฒนธรรมให้ความจริงใจ แก่จิตใจและความสามัคคี...วิธีการทำงานก็ทำแบบง่าย คือ ใช้เวทีระดมความคิดของคน ในชุมชนว่า จะตกลงทำอะไร แล้วกำหนดกติกา วางแผน ดำเนินการ ติดตามประเมิน ตรวจสอบกันในทุกขั้นตอน สุดท้ายก็คือ เกิดความไว้วางใจต่อกัน ทำให้การทำงานประสบ ผลสำเร็จ...”

๔.๑.๔ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่^{๑๐}

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หนองม่วงไข่ หน่วยตั้งอยู่ที่วัดหนองม่วงไข่ ตำบลหนองม่วงไข่ อำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ มีพระมหากิตติศักดิ์ กิตติวิฑูฒโน เจ้าอาวาสวัดหนองม่วงไข่ เป็นประธานหน่วย ตั้งขึ้นโดย พระเมธีธรรมาลังการ ผู้รักษาการ แทนเจ้าอาวาสวัดหนองม่วงไข่ ในขณะนั้น เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๑ โดยมุ่งถึง วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน ตามหัวข้อการอบรม ๘ ประการนั้น งาน อ.ป.ต.แห่งนี้ ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนเป็นอย่างดีจากคณะกรรมการ องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานของรัฐ โรงเรียน ประชาชนและเยาวชน ได้มีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่ทางหน่วยจัดขึ้น สามารถดำเนินการไปได้อย่างเต็มรูปแบบทั้ง ๘ หัวข้อ ดังนี้

๑) ศิลธรรมและวัฒนธรรม เช่น การ อบรมศิลปธรรมแก่ประชาชน และจริยธรรม แก่เยาวชน การอบรมและสอนศิลปธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ การจัดกิจกรรมรักษา อุโบสถศีล ทุก ๆ วันพระ การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรม บรรพชาอุปสมบท การรณรงค์เชิดชูวัฒนธรรมไทยและประเพณีท้องถิ่น

๒) สุขภาพอนามัย เช่น การ จัดโครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ มีรำไท่เก๊ก การจัดกิจกรรมนวดแผนโบราณ การจัดกิจกรรมลานวัด ลานใจลานกีฬา การเชิญหน่วยงาน แพทย์ พยาบาล สาธารณสุข เจ้าหน้าที่อนามัยมาให้บริการรักษาสุขภาพประชาชน และผู้สูงอายุ

^๙ สัมภาษณ์ พระครูสถาพรปริยัติ เจ้าอาวาสวัดสบสลับ วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๑๐} พระเทพรัตนสุธี, การประชุมสรุปผลการปฏิบัติงาน หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (หน่วย อ.ป.ต.) ทนเหนือ, หน้า ๙๖-๙๘ .

๓) สัมมาชีพ เช่น การส่งเสริมการจัดตั้งพัฒนาอาชีพในตำบล เชิญผู้เชี่ยวชาญมา สาธิตวิธีทำกร ะบาย และวัสดุอื่น ๆ การจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ด้านการเกษตร แก่ประชาชน การจัดอบรมและเสริมความรู้หลักสูตรระยะสั้น เช่น นวดแผนโบราณ ยาสมุนไพร ทำดอกไม้ประดิษฐ์ ตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

๔) สันติสุข เช่น การ รณรงค์ให้ประชาชนลด ละ เลิก อบายมุข การรณรงค์ ให้ประชาชนจัดกิจกรรมในด้านศาสนา และประเพณีอย่างประหยัด การจัดภูมิทัศน์ของวัด ให้เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม

๕) ศึกษาสงเคราะห์ เช่น การเปิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การมอบทุนการศึกษา การมอบอุปกรณ์การศึกษาแก่เด็กนักเรียนในถิ่นทุรกันดาร

รูปภาพที่ ๔.๒ กิจกรรมหน่วย อ.ป.ต. ห้วยแก้ว จังหวัดพะเยา

๖) สาธารณะสงเคราะห์ เช่น การ ร่วมสร้างศาลาพักผ่อน ถนน และสะพาน ที่เป็นสาธารณประโยชน์ การบริจาคเครื่องอุปโภคบริโภค แก่ประชาชนผู้ประสบอุทกภัย การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มองค์กรชุมชนหนองม่วงไข่ การให้วัด เป็นสถานที่พักแรมของคนเดินทาง และพ่อค้าที่มาขอพักแรม การ จัดสถานที่พักสำหรับ คนชราและเด็กกำพร้า

๗) กตัญญูทเวทิตาธรรม เช่น การจัดกิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ และวันแม่แห่งชาติ การอบรมเด็กนักเรียนให้รู้จักความกตัญญู มีจิตพิถีไหว้ครู การจัดงานบุญเพตพลี และวันสารทต่าง ๆ

๘) สามัคคีธรรม เช่น การ ชักชวนให้ประชาชนร่วมกันรณรงค์แก้ไขปัญหามุมบ้าน จัดให้มีการประชุมผู้นำชุมชนในวันกำนันผู้ใหญ่บ้าน จัดกิจกรรมสร้างความสามัคคี ป้องกันกรณีทะเลาะวิวาทกัน จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำเพื่อสร้างความสมานฉันท์ จัดตั้งกลุ่มเยาวชน และประชาชน “คนรักวัด”

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหนองม่วงไข่แห่งนี้ มีกิจกรรมเน้นหนักไปในทางอบรม แนะนำ ส่งเสริม และรณรงค์ให้มีการร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชน ทั้งด้านความคิด และการลงมือปฏิบัติให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมการพึ่งธรรม การปฏิบัติธรรม จัดให้มีการออกกำลังกายในวัด ส่งเสริมหลักสูตรอาชีพในระยะสั้น ๆ รณรงค์ให้ละเลิกและลดอบายมุขต่าง ๆ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ

พระมหากิตติศักดิ์ กิตติวฑฒโน เจ้าอาวาสวัดหนองม่วงไข่^{๑๑} กล่าวว่า “...อบายมุขเป็นปัจจัยทำให้คนในสังคมเข้าสู่ความเสียหายเดือดร้อน การจะป้องกันอบายมุขจะต้องมาจากภายในจิตใจของบุคคลและสังคมที่ช่วยกันป้องกันแก้ไข ถ้าจะพัฒนาจะต้องพัฒนาทั้งตัวบุคคลและสังคมควบคู่กันไป หมู่บ้านมีปัญหาอบายมุขเยอะมาก ทั้งการพนัน ยาเสพติด แต่ก็แก้ไขได้ด้วยการให้หลักธรรมที่เหมาะสม คือ พัฒนาทั้งตัวบุคคลให้ดีงามและก็พัฒนาสังคม... ผลที่เกิดขึ้นก็ชุมชนดีขึ้น ได้ลูกหลานกลับคืนมา ชาวบ้านไม่หวาดระแวงกับอันตรายต่าง ๆ แต่กว่าจะทำได้ก็ไม่ง่ายเลย ต้องใจเย็นและค่อย ๆ ทำ...”

๔.๑.๕ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านถ้ำ จังหวัดพะเยา^{๑๒}

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านถ้ำ หน่วยตั้งอยู่ที่วัดพระธาตุจอมศีล ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา มีพระครูสุนทรวิมุกตคุณ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุจอมศีล เป็นประธานหน่วย หน่วยงาน อ.ป.ต.แห่งนี้ ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากประชาชนภายในตำบลบ้านถ้ำเป็นอย่างดี มีพันธกิจที่จะต้องปฏิบัติ ดังนี้

๑) มุ่งพัฒนาสิ่งแวดล้อม และช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๒) มุ่งพัฒนาส่งเสริม และเรียนรู้เทคโนโลยี เพื่อสามารถทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เยาวชน

๓) มุ่งพัฒนา และส่งเสริมกิจกรรมด้านกีฬา และนันทนาการเพื่อให้เกิดความสามัคคี และลดปัญหา ยาเสพติดของเยาวชน

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระมหากิตติศักดิ์ กิตติวฑฒโน เจ้าอาวาสวัดหนองม่วงไข่ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๑๒} เอกสารอัตโรเนียว หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านถ้ำ.

๔) มุ่งพัฒนาส่งเสริม เรียนรู้ อนุรักษ์ สืบทอด และเผยแผ่ วัฒนธรรมประเพณี ที่ดีงาม

๕) มุ่งพัฒนาและเรียนรู้อาชีพ บนวิถีชีวิตพื้นบ้านของตำบลบ้านถ้ำ เพื่อที่จะได้ อนุรักษ์ไว้ให้แก่คนรุ่นหลังได้รับรู้

๖) มุ่งพัฒนาส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนตำบลบ้านถ้ำ มีกิจกรรมทำร่วมกัน เช่น ด้านกีฬา ด้านเทคโนโลยี วัฒนธรรม อาชีพ ปลูกป่า เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อย่างสูงสุด เกิดความสามัคคี และร่วมมือกันต่อต้านยาเสพติดที่บ่อนทำลายชาติ

หน่วยอบรบประชาชนแห่งนี้ ได้ส่งเสริมและสร้างกิจกรรมตามหัวข้อ ของหน่วย อบรมประชาชนประจำตำบลทั้ง ๘ หัวข้อ ดังนี้

๑) ศีลธรรมและวัฒนธรรม เช่น การจัดงานด้านศีลธรรมและวัฒนธรรมวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา การอบรม และเผยแผ่ธรรมปฏิบัติ ได้อำนวยความสะดวก สถานที่ และเป็นพระวิทยากรในการอบรมต่าง ๆ ดังนี้

- ค่ายคุณธรรมจริยธรรม
- โครงการเสริมสร้างคุณค่า พัฒนาตนเอง
- โครงการบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน
- ค่ายนาฏศิลป์ภาคฤดูร้อน
- อบรมแกนนำอาสาสมัครศูนย์ฟื้นฟูคุณภาพชีวิตในชุมชน
- โครงการครอบครัวอยู่ด้วยธรรม
- โครงการอบรมนักเรียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- โครงการอบรมสภาเด็กและเยาวชน
- โครงการอบรม ช.ร.บ.

๒) สุขภาพอนามัย เช่น การจัดโครงการส่งเสริมครอบครัวรักษาสุขภาพอนามัย โดยการณรงค์ให้ครอบครัวออกกำลังกายอาทิตย์ละ ๒ ครั้ง เพื่อสร้างความสามัคคี ในครอบครัว มีผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๕๐ หลังคา

การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในวันพระ หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ณ วัดพระธาตุจอมศีล ซึ่งมีผู้เข้าร่วมโครงการ ๕๐ คน ได้มีการออกกำลังกายแบบโยคะ

การจัดกิจกรรม อบรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีในโครงการชาวบ้านถ้ำ ปลอดภัย ชีวิตปลอดภัย ในวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๒ ณ วัดพระธาตุจอมศีล

การจัดการเพื่อสร้างโรงพยาบาลชุมชน ๔ ตำบล ณ สถานีอนามัยบ้านถ้ำ โครงการ เลิกเหล้า เลิกสุรา เลิกบุหรี่ และโครงการสุขภาพทางเลือก เป็นต้น

๓) สัมมาชีพ เช่น การออกศึกษาปัญหากระเทียมของกลุ่มผู้ติดเชื้อ ว่ามีปัญห อะไร และหาวิธีการแก้ไขปัญหา เพื่อเตรียมการที่จะจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ สำหรับผู้ติดเชื้อ การส่งเสริมอาชีพจักสานให้แก่ผู้สูงอายุได้มีรายได้เสริม

๔) สันติสุข เช่น การประชุมสัมมนาเพื่อปรึกษาแนวทางการพัฒนาด้านโร คเอดส์ ในชุมชน การประชุมสัมมนาเพื่อป้องกันยาเสพติดในชุมชน การอบรมแกนนำอาสาสมัคร ศูนย์ฟื้นฟูคุณภาพชีวิตในชุมชน เรื่องการพัฒนาศักยภาพในการจัดการปัญหาเอดส์ในชุมชน การจัดโครงการอบรมทักษะชีวิต ชูรักษาความสงบในหมู่บ้าน การจัดโครงการให้คำปรึกษา กลุ่มชีวิตใหม่ เป็นต้น

๕) ศึกษาสงเคราะห์ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านถ้ำ ให้การศึกษา สงเคราะห์แก่พระภิกษุสงฆ์สามเณร และสาธุชนพุทธบริษัทเพื่อประโยชน์แก่สังคมโดยรวม เช่น การจัดโครงการพี่สอนน้อง โดยมีการสอนพิเศษให้แก่เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ มีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยที่ได้รับทุนการศึกษามาเป็นวิทยากร ผู้เข้าร่วมโครงการ เป็นเด็ก จำนวน ๑๐๐ คน

การจัดพิธีมอบทุนการศึกษา ดังนี้

ด้าน นักธรรมบาลีได้มอบทุนการศึกษา และส่งเสริมการศึกษาในสำนักศาสนศึกษา ที่มีการจัดการศึกษานักธรรมบาลีที่ดี และมีผลสัมฤทธิ์เป็นที่น่าพอใจ เช่น การส่งภิกษุสามเณร ไปศึกษายัง สำนักศาสนาศึกษาวัดศรีโคมคำ จังหวัดพระยา สำนักศาสนาศึกษา ที่วัดจองคำ จังหวัดลำปาง มีนักธรรมตรี ๘ รูป นักธรรมโท ๔ รูป นักธรรมเอก ๓ รูป เปรียญธรรม ๖ ประโยค ๑ รูป

แผนกสามัญศึกษา ได้มอบทุนการศึกษาแก่ภิกษุสามเณร ที่เข้าศึกษาตั้งแต่ ประถมศึกษา มัธยมตอนปลาย และระดับปริญญาเป็นประจำทุกปี การจัดมอบทุนการศึกษา แก่เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ จำนวน ๒๗๐ คน รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๙๗๐,๐๐๐ บาท (เก้าแสนเจ็ดหมื่นบาท) ต่อปี

๖) สาธารณะสงเคราะห์ เช่น การจัดโครงการบ้านเอื้ออาทร เริ่มมาตั้งแต่หลังที่ ๑ ถึงหลังที่ ๗ โดยสร้างบ้านให้กับผู้ติดเชื้อเอดส์ หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

การจัดโครงการมอบโคกระบือ จำนวน ๒๐ ตัว ในโครงการไล่ชีวิตโคกระบือ ร่วมกับพระครูศุภกิจวิมล เจ้าอาวาสวัดตันไทรย์ กรุงเทพฯ มอบให้ผู้ติดเชื้อ ณ วัดพระธาตุจอมศีล การจัดโครงการมอบผ้าห่มกันหนาวให้กับผู้ที่ขาดแคลน การจัดโครงการมอบแว่นตา ให้กับผู้สูงอายุที่มีปัญหาทางสายตา การบริจาคโลงศพ แก่ผู้มีฐานะยากจนผู้เสียชีวิต การจัดโครงการสร้างบ้านเอื้ออาทร จำนวน ๗ หลังคา

๗) กตัญญูตเวทีตาธรรม เช่น การสร้างอนุสรณ์สถานพ่อประพันธ์ อัมพุด การสร้างรูปปั้นพ่อชาวเป้ง ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีคุณธรรมแก่การยกย่อง

๘) สามัคคีธรรม เช่น การได้พร้อมใจกันบูรณวัดช้างให้ การขจัดความแแย้งในตำบล การสนับสนุนให้คนในชุมชนแข่งขันการเป็นสมาชิก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างเป็นธรรม เป็นต้น

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านถ้ำ เป็นหน่วยที่มีการนำหลักการทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจัดการชุมชนทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม และการปกครองในส่วนท้องถิ่น มีพระสงฆ์ร่วมเป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชนร่วมกับฝ่ายบ้านเมือง โดยพระสงฆ์มองว่า กิจกรรมที่ดำเนินการสงเคราะห์ประชาชนด้วยธรรม และการให้ทางวัตถุเพื่อให้ประชาชนดำรงอยู่ได้ด้วยวิถีแห่งการพึ่งพากันและกัน

พระครูสุนทรวิจิตรคุณ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุจอมศีล กล่าวว่า ^{๑๓} หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านถ้ำแห่งนี้ มุ่งเน้นหนักการป้องกันและรักษาผู้ป่วยที่เกิดจากยาเสพติดต่าง ๆ การป้องกันและรักษาโรคเอดส์ ตลอดจน การดูแลผู้ที่มีผลกระทบในด้านโรคเอดส์ อนุเคราะห์สงเคราะห์ประชาชนด้วยวัตถุสิ่งของ บริจาคโรงศพ สร้างบ้านเอื้ออาทร และมอบทุนการศึกษา เป็นต้น การทำแบบนี้อาจจะดูเป็นการสงเคราะห์มากกว่าเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่นี่ คือการให้พระพุทธศาสนาเข้าไปอยู่ในหัวใจของชาวบ้าน ส่วนเรื่องอื่น ๆ ก็ทำไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้ชาวบ้านอยู่ได้ ผมว่า พระเราอาจจะไม่ต้องเทศน์เก่ง แต่จะต้องอยู่กับชาวบ้านได้ มีหลักพระธรรมวินัยเป็นเครื่องรักษาตนก็ว่าจะรักษาพระศาสนาไว้ได้...”

๔.๑.๖ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยแก้ว จังหวัดพะเยา^{๑๔}

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยแก้ว มีหน่วยตั้งอยู่ที่วัดป่าผาง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา มีพระครูสุวรรณโณภาส เจ้าอาวาสวัดห้วยแก้ว เป็นประธานหน่วย งาน อ.ป.ต.แห่งนี้ ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนเป็นอย่างดี จากองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานของรัฐ โรงเรียน และประชาชนภายในตำบลห้วยแก้ว ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางหน่วยจัดขึ้น ตามหัวข้อการอบรม ๘ หัวข้อ ดังนี้

๑) ศีลธรรมและวัฒนธรรม เช่น การ จัดค่ายอบรมจริยธรรมแก่นักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน การ จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมบวชพราหมณ์ เนื่องในวันมาฆบูชา การจัดกิจกรรมโครงการบรรพชา/อุปสมบทเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี การจัด โครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมผู้ประกอบอาชีพทางการศึกษาสำนักงานพื้นที่พะเยาเขต ๒ การอบรมธรรมปฏิบัติแก่ผู้สูงอายุ การ จัดค่ายคุณธรรมจริยธรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต นักเรียน โรงเรียนจำเมืองวิทยาคม การ จัดค่ายคุณธรรมจริยธรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านภัยยาเสพติด การจัดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา ฉลองพุทธชยันตี ๒๖๐๐ ปี วันวิสาขบูชา การ โครงการร้อยดวงใจค่ายพุทธบุตร การจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา การจัดโครงการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ธรรมะเสริมใจ การเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันโลก

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรวิจิตรคุณ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุจอมศีล วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๑๔} เอกสารอัตโรเนียว หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยแก้ว .

๒) สุขภาพอนามัย เช่น การอบรมวางแผนไทย ระยะเวลา ๑๐๐ ชั่วโมง ร่วมกับ อาสาสมัครโรงพยาบาลบ้านป่าฝาง เจาะเลือดหาสารพิษในร่างกาย การอบรมอาสาสมัคร สาธารณสุข มอบอุปกรณ์ตรวจสารตกค้างในอาหาร

๓) สัมมาชีพ การจัดโครงการร่วมกับพัฒนาชุมชนและรัฐวิสาหกิจชุมชน จัดอบรม การผลิตภัณฑ์ด้วยใยกล้วย การจัดกิจกรรมอบรมทำไม้กวาด แก่กลุ่มผู้มีผลกระทบเอดส์และ ผู้สนใจทั่วไป

๔) สันติสุข การนำคณะครู เด็ก นักเรียนขยายโอกาส ไปศึกษาดูงานวิถีชีวิตชุมชน กลุ่มไทยเข้มแข็ง การจัดงานร่วมกับหน่วยงานราชการอำเภออุ้มผาง จัดกิจกรรม วันรณรงค์ต้านยาเสพติดโลก และปลูกต้นไม้ ณ ที่ว่าการอำเภออุ้มผาง

๕) ศึกษาสงเคราะห์ เช่น การให้กลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ของจังหวัดพะเยา เข้าศึกษาดูงาน ฝึกอบรมเสวนาเกษตรกร กลุ่มไทยเข้มแข็ง การเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์ กศน. อำเภออุ้มผาง จัดทอดผ้าป่าสามัคคี ปรับปรุงห้องสมุด อำเภออุ้มผาง การจัดกิจกรรม อบรมส่งเสริมประชาธิปไตย แก่นักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย (กศน.)

๖) สาธารณะสงเคราะห์ การจัดงานร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุ้มผาง ทำบุญเปิดป้ายอาคารสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุ้มผาง ทำบุญสืบชะตา ทอดผ้าป่า สามัคคี

๗) กตัญญูกตเวทีตาธรรม เช่น การ ประชุมสงฆ์อำเภออุ้มผาง เพื่อให้กิจกรรม ของคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความดีงาม เพื่อความมั่นคงของพุทธศาสนา และเพื่อความผาสุกของ ศรัทธาสาธุชน จัดงานสานสัมพันธ์เครือข่ายหน่วยสงเคราะห์ผู้มีผลกระทบเอดส์ ณ วัดป่าฝาง

๘) สามัคคีธรรม เช่น การ จัดงานสานสัมพันธ์เครือข่ายหน่วยสงเคราะห์ ผู้มี ผลกระทบเอดส์ การจัดกิจกรรมสานสายใยครองครว้ เนื่องในเทศกาลปีใหม่ไทย และเนื่อง ในวันเด็กแห่งชาติ มอบของขวัญแก่เด็กที่มีผลกระทบเอดส์ ด้อยโอกาส คนพิการ และ ชาวบ้าน

รูปภาพที่ ๔.๒ กิจกรรมหน่วย อ.ป.ต. ห้วยลาน จังหวัดพะเยา

พระครูสุวรรณโณภาส เจ้าอาวาสวัดห้วยแก้ว^{๑๕} กล่าวว่า “...การที่พระเราจะรักษาพระศาสนาไว้ พระสงฆ์จะต้องช่วยกันหลายวิธี บางท่านก็ช่วยเทศน์สอนญาติโยม บางท่านเก่งการสอนปฏิบัติ บางท่านก็ช่วยงานพัฒนา สิ่งเหล่านี้ทำให้ศาสนาเราอยู่ได้ ที่ผมทำอยู่ก็คืองานพัฒนาที่อาศัยหลักพุทธธรรมเหมือนกัน เราต้องเอาหลักธรรมง่าย ๆ ไปใช้ช่วยประชาชนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแห่งนี้ เน้นหนักไปในทางส่งเสริมอาชีพ และการอบรมการเข้าค่ายต่าง ๆ นอกจากนั้นก็ยังมี การส่งเสริมอาชีพ และจัดงานสานสัมพันธ์เครือข่ายหน่วยสงเคราะห์ผู้มีผลกระทบเอดส์ เขามีความรู้ไม่มาก แต่เขาตั้งใจเพื่อความสุขกายสุขใจ ฉะนั้น ก็ทำบุญ แจกสิ่งของและพัฒนาไปสู่การรักษาโรค การเจริญจิตภาวนา และสุดท้ายจะเข้าสู่ปัญญา...”

๔.๑.๗ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหัวดง จังหวัดนครสวรรค์ (ภาค ๔)

หน่วยอบรมประชาชนหัวดง มีหน่วยตั้งอยู่ที่วัดหัวดงเหนือ ตำบลหัวหัวดง อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีพระครูนิภาธรรมคุณ เจ้าอาวาสวัดหัวดงเหนือเป็นประธานหน่วย อ.ป.ต.แห่งนี้ ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนเป็นอย่างดี องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานของรัฐ โรงเรียน และประชาชนภายในตำบลหัวดง ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางหน่วยจัดขึ้น ตามหัวข้อการอบรม ๘ หัวข้อ ดังนี้

๑) ศีลธรรมและวัฒนธรรม ทางหน่วย ได้จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมศีลธรรมและวัฒนธรรม เช่น การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน บวชชีพราหมณ์ การปฏิบัติธรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญของชาติ อบรมศีลธรรมแก่ประชาชน เป็นต้น

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณโณภาส เจ้าอาวาสวัดห้วยแก้ว วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

๒) สุขภาพอนามัย ได้ร่วมมือกับ การปกครองส่วนท้องถิ่น อสม. สถานีอนามัย และโรงพยาบาลประจำอำเภอ ตรวจสอบสุขภาพของประชาชน เยาวชน และนักเรียนเป็นประจำ ได้มีการจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ มีการออกกำลังกาย เป็นต้น

๓) สัมมาชีพ เช่น การสร้างลานตากเมล็ดพันธุ์พืชเพื่อลดต้นทุนการผลิต

๔) สันติสุข เช่น การ สนับสนุนให้ประชาชน และเยาวชนหันมาเล่นกีฬา เพื่อมีสุขภาพแข็งแรง ห่างไกลยาเสพติด ได้ร่วมมือกับราชการสอดส่องไม่ให้เกิดอาชญากรรมต่าง ๆ ขึ้นในตำบลเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม

๕) ศึกษาสงเคราะห์ ได้มีการมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การทำกิจกรรมของวัดร่วมกับการปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดหาทุนสนับสนุนการศึกษาของชุมชน

๖) สาธารณะสงเคราะห์ การทำงาน ร่วมกันภาครัฐทางงบประมาณ ในการบูรณะวัด ศาลา และอาคารเรียนรู้อของชุมชน ร่วม เป็นผู้นำในท้องถิ่นพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ อยู่เสมอ

๗) กตัญญูทศเวทิตาธรรม เช่น การ จัดบรรพชาสามเณร เณริมพระเกยติ เพื่อปลูกฝังคุณธรรม คือ กตัญญูทศเวทิต่อสถาบันชาติ การจัด กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม โดยเฉพาะความกตัญญูทศเวทิต่ออยู่เป็นประจำ

๘) สามัคคีธรรม เช่น การ จัดแสดงปาฐกถาธรรมให้ประชาชน และเยาวชนรัก ความสามัคคี ไม่ทะเลาะวิวาทกัน การจัดกิจกรรมประเพณีที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม และเกิดความรักความสามัคคีกัน

๔.๑.๘ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลพระธาตุผาแดง จังหวัดตาก (ภาค ๕)

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลพระธาตุผาแดง มีหน่วยตั้งอยู่ที่วัดดอนมูล ตำบลพระธาตุผาแดง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีพระพงษ์พันธ์ จิตตคุตโต วัดดอนมูล เป็นประธานหน่วย งาน อ.ป.ต.แห่งนี้ ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนเป็นอย่างดี องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานของรัฐ โรงเรียน และประชาชนภายในตำบลพระธาตุผาแดง ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางหน่วยจัดขึ้น ตามหัวข้อการอบรม ๘ หัวข้อ ดังนี้

๑) ศีลธรรมและวัฒนธรรม การจัดเข้าค่ายปฏิบัติธรรม อบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน การฝึกหัดฟ้อนรำพื้นเมือง ดนตรีพื้นเมือง การเข้าค่ายคุณธรรม ออกเดินธุดงค์ การจัดโครงการเยี่ยมชมวัดพัฒนาตัวอย่าง ปุชนิยสถานในเขตพื้นที่ในอำเภอแม่สอด

๒) สุขภาพอนามัย การเชิญชวนบริจาคโลหิตให้แก่สภากาชาดไทย การส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่อนามัยเปิดอบรมการป้องกันไข้เลือดออก การให้โรงพยาบาลแม่สอดอบรมเกี่ยวกับการทำความสะอาดพื้น ตรวจฟัน ตรวจสายตา ตรวจโรคผิวหนัง

๓) สัมมาชีพ การ ส่งเสริมกลุ่มแม่บ้านจัดกิจกรรม ๑ ตำบล ๑ ผลิตภัณฑ์ การฝึกอบรม ทำการอบรูปวิทยาศาสตร์ การส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ

๔) สันติสุข การ อบรมเรื่องการรู้จักหน้าที่ การทำตามหน้าที่ การ อบรมธรรมที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สังคหวัตถุ ๔ เป็นต้น

๕) ศีลสมาสังเคราะห์ มีการจัด ตั้งโรงเรียนการกุศลของวัด การจัด ตั้งหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะ การจัดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๖) สาธารณะสงเคราะห์ เช่น การ บริจาคเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ชาวกระเหรี่ยงที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร การช่วยเหลือวัดและผู้ประสบอุทกภัย อัคคีภัย และวาตภัย

๗) กตัญญูกตเวทิตาธรรม การจัดกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ การจัดงานวันพ่อ ๕ ธันวาคมหาราช งานวันแม่ ๑๒ สิงหาคมหาราชินี เป็นต้น

๘) สามัคคีธรรม การจัดแข่งขันกลองอีต การแข่งขันบวชนาคระหว่างศรัทธาของแต่ละวัด การ แข่งขันการประกวดทำเจดีย์รูปเหมือนพระธาตุผาแดง ในงานประเพณีไหว้พระธาตุ และส่งเสริมความสามัคคี เพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียงกันในกลุ่ม เป็นต้น

๔.๑.๙ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ภาค ๗)

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลขุนยวม มีหน่วยตั้งอยู่ที่วัดโพธาราม ตำบลขุนยวม อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพระครูอนุศาสนโกศล เจ้าอาวาสวัดโพธารามเป็นประธานหน่วย งาน อ.ป.ต.แห่งนี้เป็นกระบวนกรดำเนินการเพื่อเสริมสร้างสังคมคุณธรรมและได้รับความร่วมมือและสนับสนุนเป็นอย่างดี จาก องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานของรัฐ โรงเรียน และประชาชนภายในตำบลขุนยวม ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางหน่วยจัดขึ้น ตามหัวข้อการอบรม ๘ หัวข้อ ดังนี้

๑) ศีลธรรมและวัฒนธรรม เช่น มีการ จัดงานปอยส่างลอง (บรรพชาสามเณร) การทำบุญแห่เทียนพรรษา และแห่จองพารา (ประเพณีออกพรรษา) การจัดพิธีการสำคัญทางพระพุทธศาสนา การทำบุญตักบาตรทุกวันธัมมัสสนะ การจัด ประเพณีตานก๋วยสลาก การประเพณีก่อพระเจดีย์ทราย การจัด ประเพณีเทศน์มหาชาติ และประเพณีลอยกระทง การพิธีตัดผักระบาย การอบรมกัมมัฏฐานถวายเป็นพระราชกุศลวันพ่อแห่งชาติ การอบรมกัมมัฏฐานถวายเป็นพระราชกุศลวันแม่แห่งชาติ การ อบรมนักเรียน กศน. อำเภอขุนยวม การ อบรมหน่วยงานท้องถิ่น การจัดอบรมข้าราชการครู การอบรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน

๒) สุขภาพอนามัย เช่น การจัดงานร่วมกับหน่วย อสม. อบรมให้ความรู้ ตรวจวัดความดันแก่ผู้สูงอายุ การแจกยาสามัญประจำบ้านแก่ประชาชนที่มีวัด การตรวจสุขภาพฟันและดูแลสุขภาพเด็กภายในวัด การให้วัดเป็นสถานที่ออกกำลังกาย การมอบอุปกรณ์กีฬาแก่เยาวชนในถิ่นทุรกันดาร การส่งเสริมกิจกรรม ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา การจัดผ้าป่าสมทบกองทุน สมเด็จ พระเทพ รัตนฯ ให้โรงพยาบาลขุนยวม การ จัดซื้อเครื่องมือผ่าตัดให้แก่โรงพยาบาลขุนยวม

๓) สัมมาชีพ เช่น การ จัดทำโครงการฝึกอาชีพพระยะสันแก่กลุ่มสตรีแม่บ้าน การจัดทำโครงการอบรมวิชาชีพทำไม้กวาดดอกหญ้า การส่งเสริมการทำกระดาดแก่กลุ่มแม่บ้าน การส่งเสริมผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรม แก่ชาวนา การส่งเสริมปลูกหญ้าแฝก การส่งเสริมการต้องผ้าลายดอก

๔) สันติสุข เช่น การ จัดปฏิบัติธรรมบวชนกขัมมบารมี ในวัน ๕ ธันวาคม การปฏิบัติโศสานิกังครุดงค์ในเขตป่าช้าประจำปี การฝึกอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานแก่ญาติโยม การจัดเวรยามป้องกันหมู่บ้านเพื่อป้องกันยาเสพติด และอาชญากรรม การทำบุญสืบชะตาหมู่บ้านทำให้เกิดสันติสุข

๕) ศึกษาสงเคราะห์ เช่น การ จัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด มอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนที่ยากจน การร่วมทำบุญทอดผ้าป่าช่วยเหลือการศึกษาแก่เด็กพิการ การ มอบอุปกรณ์การศึกษาแก่เด็กนักเรียนในถิ่นทุรกันดาร การ จัดผ้าป่ากองทุนให้โรงเรียน การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาแก่เยาวชน การจัดทำมีการเรียนการสอนภาษาท้องถิ่น คือ ภาษาล้านนา และภาษาไทยใหญ่ การ จัดโครงการอบรมสามเณรภาคฤดูร้อน

๖) สาธารณะสงเคราะห์ เช่น การ มอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ชาวเขา การสร้างที่พักสงฆ์บ้านห้วยมะบวบ และบ้านแก่อากะ ที่ละ ๑ แห่ง การ นำพระพุทธรูปถวายไว้ในอาศรม และปัจจัยสร้างอาศรมแม่อุคน้อย การทำพิธีบวชป่าดอยเวียง การสมทบทุนวัดช่วยวัด การสมทบกองทุนเพื่อพัฒนาชุมชนวม การสมทบผ้าป่าเพื่อช่วยเหลือคนพิการ การมอบอุปกรณ์กันหนาวให้แก่ชาวบ้าน

๗) กตัญญูกตเวทิตาธรรม เช่น การจัดทำโครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ ในวัน ๕ ธันวาคม การจัดงานอุปสมบทถวายเป็นพระราชกุศลในวันเฉลิมพระชนมพรรษา การจัดงานวันแม่แห่งชาติ นำนักเรียนมากราบแทนพระคุณแม่ การ จัดงานวันกตัญญูผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ การบวชป่าเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและต้นน้ำลำธาร การจัดทำพิธีขอขมาผู้มีพระคุณพ่อแม่และผู้สูงอายุ

๘) สามัคคีธรรม การ จัดกิจกรรมค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน การ จัดผ้าป่าสามัคคี เพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาคณะชนวม การร่วมกันสร้างศาลาพักร้อน ในตำบล การสนับสนุนกีฬาสามัคคีของกลุ่มแม่บ้าน

๔.๑.๑๐ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยม จังหวัดเชียงราย^{๑๖}

ตามที่ได้กล่าวในบทที่ ๒ ว่า อ.ป.ต. ห้วยม เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลที่เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างสังคมคุณธรรม และมีผลงานที่เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ อ.ป.ต.แห่งนี้ ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนเป็นอย่างดี จากองค์การบริหารส่วนตำบล ห้วยม

^{๑๖}เอกสารอัตโรเนียว หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลห้วยม จังหวัดเชียงราย.

หน่วยงานของรัฐ โรงเรียนและประชาชนภายในตำบลห้วยมุ่น โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางหน่วยอบรมจัดขึ้น ตามหัวข้อการอบรม ๘ หัวข้อดังนี้

๑) ศีลธรรมและวัฒนธรรม เช่น การ ส่งเสริมให้บิดามารดา และผู้สูงอายุ ได้ประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกหลาน โดยกำหนดให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรมและจริยธรรม เป็นหมวดรหัสความดี ทำดีเพื่อตนเอง ครอบครัวและสังคม เช่น สมาชิก พาลูกหลานไปฟังเทศน์ที่วัด การปฏิบัติตนงดเหล้า งดสูบบุหรี่ งดเล่นการพนัน ได้รับวันละ ๕ ความดี บริจาคโลหิตได้รับซีซีละ ๑ ความดี ร่วมงานเพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี

๒) สุขภาพอนามัย เช่น การ จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ตามเมนู “คนดีทำได้ สุขภาพดี” ให้เลือกทำความดีเพื่อตนเอง เช่น ลดพุง ๑ นิ้ว ได้ ๕๐ ความดี การควบคุม น้ำตาลในเลือด และควบคุมความดันได้ตามมาตรฐานติดต่อกัน ๖ เดือน ได้รับ ๓๐๐ ความดี สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวดิตต่อกัน ๖ เดือน ได้รับ ๓๐๐ ความดี การจัดงานศพ ของสมาชิกธนาคารความดี ๆ จะรณรงค์ให้งานศพลดเหล้า ลดควันธูป เพื่อรักษา สุขภาพของผู้มาร่วมงาน จะได้รับใบประกาศเกียรติคุณจากธนาคารความดี

๓) สัมมาชีพ เช่น การ จัดโครงการหมู่บ้านเกษตรปลอดสาร อาหารปลอดภัย สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งจะได้ ๑๐ ความดี การจัดงาน ร่วมงานพลังงานจังหวัด เชียงราย และอบต. ห้วยมุ่น รณรงค์ลดการใช้พลังงานไฟฟ้าและน้ำมัน สมาชิกร่วมกิจกรรมทุกครั้ง ได้รับ ๑๕ ความดี การจัดร้านค้าที่เป็นสมาชิกของธนาคารความดี งดขายสุราและบุหรี่ ทุกวันพระตลอดไป

๔) สันติสุข การจัดการเพื่อลดความขัดแย้ง เช่น การให้ สมาชิกที่โกรธกันแล้ว ให้อภัยกัน โดยกล่าวคำขอขมาต่อหน้าคณะกรรมการในห้องฝักความดี ปฏิญาณตนว่าจะเป็น เพื่อนที่ดีต่อกันจะได้รับ ๑๐ ความดี การเข้าร่วมประชุมของหมู่บ้านทุกครั้งได้รับ ๑๕ ความดี

๕) ศึกษาสงเคราะห์ การร่วมบริจาคทุนการศึกษา ตามโครงการสลากเพื่อการศึกษา และโครงการ ๑ วัน ๑ บาท เพื่อเติมโอกาสให้กับการศึกษาของเด็กที่ยากไร้

๖) สาธารณะสงเคราะห์ โดยให้สมาชิกธนาคารความดี เข้าร่วมกิจกรรมร้อยคน ร้อยดวงใจ ร้อยความห่วงใย มอบแด่ผู้สูงวัยที่ขาดแคลน จะได้รับ ๑๕ ความดี และโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมอบวัตถุสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภคเดือนละ ๑ ครั้งเป็นอย่างน้อยแก่ผู้ ที่ขาดแคลนและมีฐานะยากจน ถ้าสมาชิกบริจาคปัจจัย ๕ บาท จะได้รับ ๑ ความดี

๗) กตัญญูทเวทิตาธรรม การให้ สมาชิกของธนาคารความดี เข้าร่วมกิจกรรม วันกตัญญูของตำบล เพื่อรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุผู้มีพระคุณ ในวันที่ ๑๒ เดือนเมษายนของทุกปี จะได้รับ ๑๕ ความดี และสมาชิกธนาคารความดีสามารถบริจาคความดีของตนให้แก่ผู้มี อาวุโสกว่าตามลำดับ และตามความสมัครใจ

๘) สามัคคีธรรม การให้ สมาชิกธนาการความดีร่วมพัฒนาวัดทุกวันโกน ตามโครงการ ๓ ผู้เฒ่าเฒ่าวัด การร่วมพัฒนาวัด บ้าน โรงเรียน ที่สาธารณะ จะได้รับ ๑๕ ความดี/หนึ่งครั้ง การให้สมาชิกผู้ปลูกต้นไม้ ๑ ต้น ดูแลให้แน่ใจว่าจะไม่ตาย การให้กลุ่มคน รักวัดเพื่อพิทักษ์พระพุทธศาสนาที่ธนาการความดีตั้งขึ้น เพื่อช่วยแจ้งข่าวและปกป้อง พระพุทธศาสนา

การดำเนินงานพัฒนาสังคมคุณธรรม ภายใต้แนวคิดของธนาการความดีนั้น สามารถพัฒนาปัจเจกบุคคล และสังคมเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ดังนี้

๑. ปัจเจกบุคคล ภายในตำบลห้วยมั่ง มีการตื่นตัวในการทำความดี มีน้ำใจ มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีจิตใจดีงามด้วยคุณธรรมประจำใจ

๒. ชุมชนภายในตำบลห้วยมั่ง มีการร่วมมือกันเป็นเครือข่าย ทำงานร่วมกันเป็นทีม (Team) มีความสามัคคี ความปรองดองกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นอย่างดี ปฏิบัติอยู่ในศีล ๕ และ ธรรม ๕ อย่างเคร่งครัด

๓. สังคมทั่วไปได้ตัวอย่างของการปฏิบัติงานในการสร้างความดี ในรูปแบบที่นำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๔. หน่วยงาน อ.ป.ต. เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้พระสงฆ์ได้ทำงาน เพื่อพระพุทธศาสนาและประชาชน ตลอดถึงเป็นการแสดงศักยภาพของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำ ทางสังคม

๕. ธนาการความดี สามารถสร้างเครือข่ายในการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา และเพื่อประชาชนอย่างกว้างขวาง

๖. หน่วยงานภายในตำบลห้วยมั่ง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยมั่ง ได้นำการ สังสมความดีของสมาชิกธนาการความดีที่เป็นเจ้าหน้าที่ขององค์การ นำความดีนั้นไปพิจารณา เลื่อนขึ้นเงินเดือนในสิ้นปีงบประมาณ

๗. ธนาการความดี และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับธนาการความดี ได้รับการยกย่อง จากสังคมโดยทั่วไปว่า เป็นผู้ที่สามารถสร้างรูปแบบของการทำความดีได้อย่างเหมาะสม และ ในส่วนของธนาการความดีเอง ก็ได้ร่วมกับผู้นำชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ในการค้นหาคนดี ในตำบลห้วยมั่ง เพื่อจัดทำแผนที่ "ตัวอย่างชีวิต เข้มทิศคนดี ตำบลห้วยมั่ง" จัดแสดงไว้ใน ธนาการความดีตำบลห้วยมั่ง เพื่อยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี เพื่อให้ลูกหลาน คนทั่วไปได้ ชื่นชมยินดี ศึกษาแนวคิด และนำไปเป็นแบบอย่างต่อไป

๘. สร้างทัศนคติ ความรู้สึกที่ดีแก่ประชาชนโดยทั่วไป ให้เกิดความรู้สึกว่า พระพุทธศาสนายังเป็นที่พึ่งได้ พระไม่ทอดทิ้งประชาชน และคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

๙. ธนาการความดี ได้สร้างความมั่นคงให้แก่พระพุทธศาสนา สร้างรูปแบบการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างทันโลกทันเหตุการณ์

สรุป การพัฒนาคุณธรรมภายใต้แนวคิดของธนาการความดีนี้ นับว่าเป็นนวัตกรรมที่เป็นแบบอย่างให้กับสังคมในภาคส่วนอื่น ที่มีความเกี่ยวข้องการสร้างความดี จะได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปภาพที่ ๔.๓ รางวัลเกียรติ ความภาคภูมิใจของตำบลหัวง

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหัวงนี้ เน้นหนักในการสร้างความคิดดี ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชน มีความคิดดี ทำดี ภายใต้แนวคิดของธนาคารความคิด โดยใช้หัวข้ออบรมอันเป็นพันธกิจของ อ.ป.ต. เป็นแนวทางในการดำเนินงาน แล้วจัดให้มีเมนูเพื่อทำความดีต่าง ๆ แม้จะเน้นเรื่องการสงเคราะห์ประชาชนด้วยวัตถุสิ่งของ แต่ก็มีกิจกรรมจำนวนไม่น้อย ที่ส่งเสริมคุณธรรมทางด้านจิตใจ เป็นการปลูกจิตสำนึกที่ดี สร้างทัศนคติที่ดีต่อกันให้อยู่กันอย่างสงบสุข

สรุป กระบวนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล
ในหนเหนือพบว่า มีกระบวนการและหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ การนำหลักการ ๘ ประการ

คือ หลักศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพ สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวที และหลักสามัคคีธรรม มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคลและสังคม โดยมีเป้าหมายของการดำเนินการ คือ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน และการสงเคราะห์ชุมชน การใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการพัฒนาชีวิตและสังคม เพื่อให้บุคคลพึ่งพาตนเองได้ มีการยึดมั่นในการทำมาหากิน มีการช่วยเหลือแบ่งปัน สร้างความผูกพันด้วยกิจกรรมการพัฒนา มีการสื่อสารเพื่อให้คนเข้าถึงสังคมด้วยวิถีการปฏิบัติจากการดำเนินชีวิตและการพัฒนาสังคม โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- ๑) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีแห่งการปฏิบัติในเชิงการพัฒนาสังคม
- ๒) การนำหลักพุทธธรรม มาประยุกต์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
- ๓) การพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนบท เพื่อให้ชุมชน/สังคมมีความเข้มแข็งและยั่งยืน
- ๔) การจัดสวัสดิการชุมชน เช่น การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อสงเคราะห์ชุมชน/สังคม
- ๕) การนำหลักการทางพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๖) การส่งเสริมด้านจิตวิญญาณและการสร้างคุณธรรมที่เป็นรูปธรรม
- ๗) การจัดการศึกษาทางเลือกและการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส
- ๘) การดูแลผู้ป่วย คนแก่ คนชรา ผู้ด้อยโอกาสในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาเยาวชน
- ๙) การจัดการด้านศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิตและความเป็นอยู่
- ๑๐) การป้องกัน แก้ไข เยียวยาปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหนเหนือ มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสังคมคุณธรรม โดยนำหลักพุทธธรรมที่เน้นการพัฒนาบุคคล และสังคมมาเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มและกิจกรรม เช่น หลักอิทธิบาท ๔ สังคหวัตถุ ๔ อาทิลกียธรรม ๕ หลักไตรสิกขา เป็นต้น โดยนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาที่ยั่งยืน มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลและชุมชนให้มีการพึ่งพาตนเองในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีสติปัญญาในการดำเนินชีวิต มีการเสริมสร้างคุณธรรม และมุ่งพัฒนาสังคมให้มีการปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ ดูแลคนเฒ่าคนแก่ คนด้อยโอกาสในสังคมโดยมีหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องการพัฒนาบุคคลและสังคมและการทำความดีและตามหลักการ ๘ ประการ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ หลักพุทธธรรมในการพัฒนา และผลที่คาดหวัง

หลักพุทธธรรมในการพัฒนาบุคคล/สังคม	เป้าหมายและผลที่คาดหวัง
- ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) - หลักความดี สุจริต ๓ - อิทธิบาท ๔ - สังคหวัตถุ ๔ - สปัจริยธรรม ๗ - อปรีหานิยธรรม ๗ - ภูมิปัญญาท้องถิ่น - วัฒนธรรมท้องถิ่น	- การเผยแผ่พระพุทธศาสนา - การเสริมสร้างคุณธรรมของบุคคลและสังคม - เพื่อพัฒนาชีวิตของบุคคลให้พึ่งพาตนเอง - พัฒนาสังคมให้มีการเอื้ออาทรต่อกัน - เสริมสร้างคุณค่าความเป็นมนุษย์ - การพัฒนาและการอนุรักษ์ภูมิปัญญา - เสริมสร้างสังคมคุณธรรม การสังคมสงเคราะห์ - การสร้างประโยชน์เกื้อกูลต่อสาธารณะ

รูป **แบบและกระบวนการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในท**
เหนือ จากการศึกษาพบว่า หน่วยอบรมมีการพัฒนารูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการ
 หน่วยงานเพื่อพัฒนาเพื่อชีวิต ความดีงาม และการพัฒนาสังคม โดยมีการดำเนินการใน ๕
 รูปแบบใหญ่ คือ

๑) การบริหารจัดการตามหลักพุทธธรรม กลุ่มพระสงฆ์และหน่วยอบรม ได้นำหลัก
 พระธรรมวินัย นำมาประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาชีวิตและการพัฒนาสังคม โดยเน้นการบริหาร
 จัดการกลุ่ม องค์กร และเครือข่าย เพื่อกิจกรรมการพัฒนา เช่น การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มา
 ดำเนินการด้านการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม การสร้างคุณธรรม โดยใช้หลักไตรสิกขา
 เป็นต้น นอกจากนี้ ยังให้มีการดำเนินการพัฒนาชีวิตตามหลักพุทธศาสนา และสร้างคุณธรรม
 อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การบริหารจัดการองค์กรจึงเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย

๒) การบริหารจัดการตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จากการศึกษาพบว่า ทุก
 หน่วยอบรมประชาชนได้มีการดำเนินการและการบริหาร หน่วยงาน ตามหลักการบริหารกิจการ
 คณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕) ๖
 ประการ คือ ๑) การปกครอง ๒) การศาสนศึกษา ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ๔) การเผย
 แผ่ ๕) การสาธารณูปการ และ ๖) การสาธารณสงเคราะห์ โดยแต่ละด้านก็จะมีการ
 มอบหมายให้พระสงฆ์ เจ้าอาวาสภายในวัดและตำบลเป็นผู้ดูแล เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่
 สอดคล้องกับคณะสงฆ์โดยภาพรวม

๓) การบริหารจัดการตามหลักการหน้าที่ของพระสงฆ์ พระสงฆ์และหน่วยอบรมได้
 ยึดหลักการที่ว่า พระสงฆ์จะต้องทำหน้าที่ของพระสงฆ์ให้ถูกต้อง เป็นที่พึ่งของชาวบ้าน ดังนั้น
 การบริหารจัดการตนเองและองค์กรจึงเป็นไปตามบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ คือ ปฏิบัติตน
 การสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนในการทำมาหากินและพัฒนาสังคม โดยได้ดำเนินการตามหลักศา

ธารณสงเคราะห์ และดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจากพระเถระผู้ใหญ่ในการพัฒนาสังคม ซึ่งก็พบว่า มีการดำเนินการร่วมกับคณะสงฆ์เป็นอย่างดี

๔) การบริหารจัดการตามภารกิจและเป้าหมาย พระสงฆ์และหน่วยอบรม ส่วนใหญ่ ทำงานเป็นเครือข่ายในการพัฒนาร่วม กับคณะสงฆ์ ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนั้น การบริหารจัดการจึงเป็นเรื่องของการทำงาน และตามประเด็นกิจกรรมที่เกิดขึ้น เช่น เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายวัฒนธรรม เครือข่าย ด้านการศึกษา เป็นต้น โดยใช้กลไกของเครือข่าย คือ การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร การติดตามประเมินผล และการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมี คณะสงฆ์ในตำบลและจังหวัด เป็นกำลังสำคัญในการเชื่อมโยงกับฝ่ายต่าง ๆ

๕) การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ เนื่องจากพระสงฆ์และหน่วยอบรมประชาชนประจำ ตำบลมีพื้นที่ดำเนินการในชุมชน/ตำบลของตนเองเป็นหลัก และค่อย ๆ ขยายไปพื้นที่ อื่น ๆ ดังนั้น การบริหารจัดการจึงดำเนินการในพื้นที่โดยมีการปรับประยุกต์เข้ากับบริบท ของพื้นที่ ชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่นมีการวางแผนร่วมกับชุมชน ภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนตำบล ภาคเอกชน และคณะสงฆ์ เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อการพัฒนาในประเด็นกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

ส่วนปัจจัยที่ทำให้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลประสบผลสำเร็จในการทำงาน คือ ปัจจัยส่วนของพระสงฆ์ ที่มีความรู้ ความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การมีอุดมการณ์ที่ดี การสงเคราะห์ชุมชน ภาครัฐและชุมชนให้การสนับสนุน มีการวางแผน งานที่ดี มีกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีการคณะทำงานที่ดี เป็นต้น

๔.๒ ผลการเสริมสร้างความดีและสังคมคุณธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

นอกจากผลการดำเนินการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในเชิงคุณภาพที่ หน่วยอบรมประชาชนแต่ละแห่งได้รับผลการดำเนินการที่ดีตามที่กล่าวแล้ว เช่น หน่วยงาน อบรมประชาชนได้รางวัลเสมาธรรมจักร จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รางวัล พระปกเกล้าในด้านการบริหารจัดการที่ดี การยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ และการยอมรับ จากคณะสงฆ์ในภาพรวมระดับหนเหนือแล้ว ผู้วิจัยยังได้มีการศึกษาถึงผลการสร้างความดี และ สังคมคุณธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจากประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ที่ได้เข้าร่วม ประชุมสัมมนา และให้หน่วยอบรมประชาชนได้นำแบบสอบถาม ไปสอบถามประชาชน ในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้ทราบว่า ผลการดำเนินการของ อ.ป.ต. ในเขตหนเหนือ นั้น ประชาชน มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการดำเนินการ โดยมีผลการศึกษาในเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๒๐ คน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวนและร้อยละของเพศและอายุของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๗๔	๖๑.๗
หญิง	๔๖	๓๘.๓
รวม	๑๒๐	๑๐๐.๐
อายุ		
น้อยกว่า ๒๐ ปี	๖	๕.๐
๒๑-๓๐ ปี	๕	๔.๒
๓๑-๔๐ ปี	๑๐	๘.๓
๔๑-๕๐ ปี	๓๐	๒๕.๐
๕๑-๖๐ ปี	๔๐	๓๓.๓
มากกว่า ๖๐ ปี	๒๙	๒๔.๒
รวม	๑๒๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๑๒๐ คน โดยสามารถแบ่งเป็นเพศชายจำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๗๐ และเพศหญิงจำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓๐ แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เข้าร่วมโครงการของ อ.ป.ต. และตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย

ในด้านอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากที่สุดมีอายุอยู่ช่วงระหว่าง ๕๑ - ๖๐ ปี จำนวน ๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓ รองลงมาคือช่วงอายุ ๔๑-๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๕ และน้อยที่สุดคือช่วงอายุ ๒๑-๓๐ ปี จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๒ แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุในชุมชนที่สนใจกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรม พร้อมทั้งมีเวลาว่างในการดำเนินชีวิต จึงเข้ามาช่วยงาน และร่วมกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

ตารางที่ ๔. ๔ แสดงจำนวนและร้อยละของระดับการศึกษาและอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	๕๔	๔๕.๐
มัธยมศึกษา	๓๓	๒๗.๕
อนุปริญญา	๕	๔.๒
ปริญญาตรี	๑๖	๑๓.๓
สูงกว่าปริญญาตรี	๕	๔.๒
อื่น ๆ เช่น เปรียญธรรม	๗	๕.๘
รวม	๑๒๐	๑๐๐.๐
อาชีพ		
ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ	๓๒	๒๖.๗
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	๒๐	๑๖.๗
เกษตร/ทำไร่/ทำสวน	๔๘	๔๐.๐
รับจ้างทั่วไป	๑๐	๘.๓
นักเรียน/นักศึกษา	๖	๕.๐
อื่น ๆ เช่น พนักงานบริษัท	๔	๓.๓
รวม	๑๒๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕ รองลงมาคือจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕ ถัดมาคือจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ และน้อยที่สุดคือจบการศึกษาระดับอนุปริญญา และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๒ ทั้งนี้สามารถกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่าง มีการศึกษาอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก เพราะส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้สูงอายุที่การศึกษาภาคบังคับในปัจจุบัน ยังไม่มีผลบังคับใช้ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จึงยังมิได้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

ในด้านอาชีพพบว่า อาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร/ทำไร่/ทำสวน จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐ รองลงมาคืออาชีพข้าราชการ จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๗ ถัดมาคืออาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗ และน้อยที่สุด คืออาชีพอื่น ๆ เช่น การเป็นพนักงานบริษัท จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓

ตารางที่ ๔.๕ แสดงจำนวนและร้อยละระยะเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมของวัดและชุมชน

ระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมของวัดและชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า ๒ ปี	๒๒	๑๘.๓
๒-๕ ปี	๒๓	๑๙.๒
๖-๑๐ ปี	๒๒	๑๘.๓
๑๐-๑๕ ปี	๑๕	๑๒.๕
๑๕-๒๐ ปี	๑๑	๙.๒
มากกว่า ๒๐ ปี	๒๗	๒๒.๕
รวม	๑๒๐	๑๐๐.๐
ตำแหน่งและการเป็นสมาชิกกลุ่ม		
ประธาน	๖	๕.๐
กรรมการบริหาร	๒๕	๒๐.๘
สมาชิก	๗๖	๖๓.๔
ผู้นำชุมชน	๙	๗.๕
อื่นๆ	๔	๓.๓
รวม	๑๒๐	๑๐๐.๐
ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม		
ทุกอาทิตย์	๓๔	๒๘.๓
ทุกเดือน	๗๒	๖๐.๐
นาน ๆ ครั้ง	๑๔	๑๑.๗
รวม	๑๒๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๕ แสดงให้เห็นถึงจำนวนของการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ภายในวัดของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่เข้าร่วมมามากกว่า ๒๐ ปี จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕ รองลงมาคือ เข้าร่วมน้อยกว่า ๒ ปี และเข้าร่วม ๖-๑๐ ปี จำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๓ และน้อยที่สุดคือ เข้าร่วม ๑๕-๒๐ ปี จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๕

ส่วนด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ ๖๓.๔ เป็นสมาชิกกลุ่ม รองลงมา เป็นกรรมการบริหารร้อยละ ๒๐.๘ ตามลำดับ

ในด้านความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมพบว่า ร้อยละ ๖๐.๐ เข้าร่วมกิจกรรมทุกเดือน รองลงมา ร้อยละ ๒๘.๓ เข้าร่วมกิจกรรมทุกอาทิตย์ และนาน ๆ ครั้งตามลำดับ

จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความผูกพันกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เพราะจะเห็นจำนวนปีที่เข้าร่วมมากกว่า ๕ ปีขึ้นไปมีจำนวนมาก แสดงเห็นว่าชุมชนแห่งนี้มีความศรัทธาและให้ความสำคัญต่อกิจกรรมทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่จะสามารถช่วยยกระดับจิตใจและความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชนได้ นอกจากนี้ยังได้เข้าร่วมกิจกรรมในทุกเดือนที่ทางหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจัดขึ้น

ตารางที่ ๔.๖ แสดงจำนวนและลักษณะกิจกรรมของชุมชนที่กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมดำเนินการ

ลักษณะกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมดำเนินการ	จำนวน
กลุ่มธนาคารความดี	๖๐
ออมทรัพย์/เศรษฐกิจชุมชน	๔๓
วัฒนธรรม/ภูมิปัญญา	๒๒
การพัฒนาคน/จิตใจ	๔๕
การศึกษาเรียนรู้ของเยาวชน	๒๑
สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า	๓๗
การจัดสวัสดิการชุมชน	๔๘
การพัฒนาชุมชน/สังคม	๗๖
กลุ่มป้องกันยาเสพติด	๓๒
รวม (ตอบได้หลายข้อ)	๓๘๔

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ได้เข้าเป็นสมาชิกหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มที่ดำเนินการกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน/สังคมมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ กลุ่มธนาคารความดี และกลุ่มสวัสดิการชุมชน การพัฒนาคน/จิตใจ ออมทรัพย์/เศรษฐกิจชุมชน และกลุ่มด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คนในชุมชนได้มีกิจกรรมที่หลากหลาย เป็นไปตามหลักการ ๘ ประการที่คณะสงฆ์กำหนดไว้ คือ หลักศีลธรรม วัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สามัคคีธรรม กตัญญูกตเวทิตา เป็นต้น โดยมีการผสมผสานแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมเข้าด้วยกัน

ตารางที่ ๔.๗ แสดงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและ อ.ป.ต.

ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมของอ.ป.ต.	ชาย		หญิง	
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
ท่านได้ยึดมั่นในความดีงามมากขึ้น	๔.๓	๐.๗	๔.๕	๐.๗
ท่านได้มีการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ได้อย่างเหมาะสม	๓.๙	๐.๙	๔.๓	๐.๙
ท่านมีความสามารถในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้ดีขึ้น	๔.๒	๐.๘	๔.๔	๐.๗
ท่านได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของชุมชนและสังคม	๔.๒	๐.๘	๔.๖	๐.๕
ท่านมีสุขภาพจิตที่ดี ไม่รู้สึกท้อถอยในการทำความดีต่อบุคคลและสังคม	๔.๕	๐.๗	๔.๘	๐.๔
ท่านมีจิตใจที่เข้มแข็ง อดทนต่อการแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น	๔.๔	๐.๗	๔.๖	๐.๖
ท่านมีความสามารถในการแก้ปัญหาของชีวิตและชุมชน	๓.๙	๐.๗	๔.๓	๐.๙
ท่านมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพทางสังคม	๔.๓	๐.๗	๔.๖	๐.๗
ท่านมีความมั่นใจที่จะรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในชุมชน	๔.๑	๐.๗	๔.๕	๐.๘
ท่านรู้จักใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท	๔.๔	๐.๘	๔.๕	๐.๗
คนในชุมชนมีการพัฒนากลุ่มกิจกรรม วัด และสังคมให้ดียิ่งขึ้น	๔.๑	๐.๗	๔.๕	๐.๖
คนในชุมชนสามารถพึ่งพากันในด้านการใช้จ่ายหรือด้านเศรษฐกิจ	๓.๘	๐.๘	๔.๔	๐.๗
ชุมชนมีความสามารถในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์	๔.๑	๐.๘	๔.๕	๐.๖
ชุมชนมีการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือพึ่งพากันภายในชุมชน	๔.๐	๐.๙	๔.๕	๐.๗
ชุมชนมีการเสริมการทำความดีของบุคคลในทุกระดับ	๔.๔	๐.๘	๔.๘	๐.๕
คนในชุมชนมีความสามัคคีต่อกัน	๔.๓	๐.๘	๔.๙	๐.๓
คนในชุมชนรู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	๔.๒	๐.๗	๔.๙	๐.๓
คนในชุมชนมีการบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน	๔.๓	๐.๗	๔.๘	๐.๔
คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมร่วมกัน	๔.๔	๐.๗	๔.๕	๐.๖
คนในชุมชนมีความเคารพซึ่งกันและกัน	๔.๒	๐.๘	๔.๖	๐.๖
คนในชุมชนมีการปฏิบัติตามประเพณีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา	๔.๒	๑.๐	๔.๗	๐.๕
คนในชุมชนมีการเสริมสร้างความมั่นคง-ป้องกันยาเสพติด	๔.๓	๐.๙	๔.๗	๐.๖
คนในชุมชนมีการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของ	๔.๒	๐.๘	๔.๖	๐.๖

ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมของอ.ป.ต.	ชาย		หญิง	
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
ชุมชน				
คนและชุมชนคำนึงถึงความยั่งยืนของการพัฒนามากกว่าเงินทอง	๔.๒	๐.๙	๔.๖	๐.๖
ท่านรู้สึกว่าคุณชนมีความน่าอยู่มากขึ้น	๔.๔	๐.๘	๔.๕	๐.๗
ค่าเฉลี่ยและการแปรผล	มาก		มากที่สุด	

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ในภาพรวมของการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมพบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มเห็นด้วยว่า ตนเองสามารถประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการใช้ชีวิตประจำวันได้มากกว่าเพศชาย และหากพิจารณาในรายละเอียดของประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักพุทธธรรมในทุกประเด็นที่ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามนั้นพบว่า เพศหญิงก็ยังเห็นว่าคุณชนสามารถนำหลักพุทธธรรมไปใช้ได้มากกว่าเพศชาย โดยหัวข้อที่เพศหญิงเห็นว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธธรรมได้มากกว่าที่สุด ๕ อันดับแรกดังนี้

- ๑) คนในชุมชนมีความสามัคคีต่อกัน
- ๒) คนในชุมชนรู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ๓) มีสุขภาพจิตที่ดี ไม่รู้สึกท้อถอยในการทำความดีต่อบุคคลและสังคม
- ๔) ชุมชนมีการส่งเสริมการทำความดีของบุคคลในทุกระดับ
- ๕) คนในชุมชนมีการบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน

ขณะที่เพศชายนั้นภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธธรรมแล้ว เห็นว่ามีกิจกรรมที่สำคัญที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างดีที่สุด ๕ อันดับแรก ดังนี้

- ๑) มีสุขภาพจิตที่ดี ไม่รู้สึกท้อถอยในการทำความดีต่อบุคคลและสังคม
- ๒) มีจิตใจที่เข้มแข็งอดทนต่อการแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น
- ๓) รู้จักใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท
- ๔) มีการส่งเสริมการทำความดีของบุคคลในทุกระดับ
- ๕) รู้สึกว่าคุณชนมีความน่าอยู่มากขึ้น

ดังนั้น หากพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พบว่า ภายหลังจากการเข้าร่วมพุทธกิจกรรมแล้วนั้น สามารถสร้างประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ทั้งสิ้น ๓ ระดับ คือ

- ๑) ระดับบุคคล นำมาสู่การเจริญสติ ปัญญา และการสร้างชีวิต เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ สามารถสร้างให้ผู้ที่เข้าร่วมมีความเข้าใจการประยุกต์

คำสอนของพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันได้ง่ายขึ้น ดังนั้น ในระดับพื้นฐานส่วนบุคคล ที่สุดกลุ่มตัวอย่างจะพบว่า ตนเองสามารถนำหลักธรรมไปใช้เพื่อการเจริญสติ และใช้ชีวิตของตนเองได้อย่างไม่ประมาทมากขึ้น เช่น การดูแลสุขภาพ ไม่ประมาทในการใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นต้น

๒) ระดับชุมชน นำมาสู่ความสามัคคีและการมองผู้อื่นอย่างเป็นมิตร มีการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กล่าวคือ การที่ได้มาเข้าร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ตลอดจนสอดแทรกหลักพุทธศาสนา มีส่วนช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมองผู้อื่นอย่างเป็นมิตร ดังนั้นเมื่อกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้นแล้ว จะมีความเข้าใจตนเอง และบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนได้ดีมากขึ้น

๓) ระดับศีลธรรม และการเสริมสร้างสังคมคุณธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าร่วม ประเพณีตลอดวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา ที่สะท้อนให้เห็นถึงความ สามัคคีของชุมชน และมีความเข้าใจในหลักธรรมที่สอน ให้เห็นถึงความ ไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิตซึ่งแตกต่าง จากความเข้าใจแต่เดิมที่เน้นไปทางการเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติ อิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ส่วนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมนั้น กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า ชุมชนมีการเสริมการทำความดีของ บุคคล ในทุกระดับ คนในชุมชนมีความสามัคคีต่อกัน คนในชุมชนรู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และคนในชุมชนมีการบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมที่เป็นการช่วยเหลือให้เกิดความผาสุกร่วมกัน

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การได้เข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยอบรมประชาชนจัดขึ้นมีผลให้ ประชาชนหรือกลุ่มตัวอย่าง มีความเข้าใจในหลักการทางพระพุทธศาสนา มีการพัฒนาตนเอง และสังคมได้ดีขึ้น มีการเสริมสร้างความดีของบุคคล และได้ร่วมกันสร้างสรรค์ในการพัฒนา สังคมไปสู่สังคมคุณธรรม ที่มีการช่วยเหลือพึ่งพา แบ่งปัน ให้ความรัก ความเสมอภาคในการ ดำรงอยู่ร่วมกันซึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่พระพุทธศาสนามีส่วนให้เกิดขึ้นในสังคมไทย นอกจากการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา และการพัฒนาด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในวัดและ ชุมชนต่าง ๆ

ตารางที่ ๔.๘ แสดงปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความดี

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการเข้าร่วม กิจกรรมการเสริมสร้างความดี	ชาย		หญิง		t	p
	X	S.D.	X	S.D.		
ปัจจัยพื้นฐานของบุคคล						
บุคคลมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการประกอบ อาชีพ/เลี้ยงดูตนเอง	๒.๗	๐.๖	๒.๙	๐.๖	-๑.๘๒๔	๐.๐๗๑
บุคคลมีความสนใจใฝ่เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง	๒.๖	๐.๖	๒.๙	๐.๓	-๓.๐๖๔	๐.๐๐๓
บุคคลมีระเบียบวินัยในตนเอง	๒.๕	๐.๖	๒.๗	๐.๕	-๑.๙๐๘	๐.๐๕๙
บุคคลมีความจริงใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่น	๒.๕	๐.๖	๒.๘	๐.๔	-๒.๓๙๕	๐.๐๑๘
บุคคลมีความอดทนต่อการทำงาน/พัฒนาตน	๒.๗	๐.๖	๒.๘	๐.๕	-๑.๔๑๕	๐.๑๖๐
บุคคลรู้จักสร้างความร่วมมือกับผู้อื่น	๒.๗	๐.๑	๒.๘	๐.๕	-๒.๘๑๒	๐.๐๐๖
บุคคลรู้จักความพอประมาณในการดำเนินชีวิต	๒.๕	๐.๖	๒.๗	๐.๕	-๑.๘๘๓	๐.๐๖๒
บุคคลมีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน เช่น ความดี	๒.๖	๐.๖	๒.๘	๐.๔	-๒.๖๖๕	๐.๐๐๙
รวมปัจจัยพื้นฐานของบุคคล	๒๑.๑ (๒.๖)	๒.๖	๒๒.๙ (๒.๘)	๒.๑	-๓.๙๗๘	๐.๐๐๐

จากตารางที่ ๔.๘ จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล มีความคิดเห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการเสริมสร้างความดีและการสร้างสังคมคุณธรรม คือ บุคคลมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการประกอบอาชีพ/เลี้ยงดูตนเอง บุคคลมีความสนใจใฝ่เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง บุคคลมีความอดทนต่อการทำงานและการพัฒนาตนเอง บุคคลรู้จักสร้างความร่วมมือกับผู้อื่น ตามลำดับ ซึ่งเพศชาย และเพศหญิงต่างมองเช่นกัน คือ การพัฒนาบุคคลนั้น จะต้องมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง

ตารางที่ ๔.๙ แสดงปัจจัยพื้นฐานของชุมชนที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความดี

ปัจจัยพื้นฐานของชุมชนที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความดี	ชาย		หญิง		t	P
	X	S.D.	X	S.D.		
ปัจจัยพื้นฐานของชุมชน						
คนในชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน	๒.๖	๐.๕	๒.๘	๐.๔	-๒.๐๓๔	๐.๐๔๔
ชุมชนมีภูมิปัญญาของตนเอง	๒.๕	๐.๖	๒.๘	๐.๔	-๒.๖๘๐	๐.๐๐๘
ชุมชนมีการจัดการทางวัฒนธรรมที่เหมาะสม	๒.๔	๐.๖	๒.๙	๐.๓	-๒.๕๔๖	๐.๐๑๒
มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสม	๒.๓	๐.๖	๒.๘	๐.๔	-๒.๓๐๓	๐.๐๒๓
ชุมชนมีการจัดการด้านธุรกิจชุมชนที่เหมาะสม	๒.๒	๐.๖	๒.๘	๐.๔	-๒.๑๐๑	๐.๐๓๘
รวมปัจจัยพื้นฐานของชุมชน	๒๑.๑ (๒.๖)	๒.๖	๒๒.๙ (๒.๘)	๒.๑	-๓.๙๗๘	๐.๐๐๐

จากตารางที่ ๔.๙ จะเห็นได้ว่า ปัจจัยด้านชุมชนที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความดี ได้แก่ คนในชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ชุมชนมีการจัดการทางวัฒนธรรมที่เหมาะสม ชุมชนมีภูมิปัญญาของตนเอง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลต่อการเสริมสร้างความดีและคุณธรรมของบุคคลและชุมชน ดังนั้น ถ้าชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีภูมิปัญญาของตนเองในการพัฒนาสังคม ย่อมจะทำให้ชุมชนมีพลังแห่งปัญญา และการดำเนินการในกิจกรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาที่มีความหลากหลายในสังคมปัจจุบัน

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงปัจจัยด้านผู้นำที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความดี

ปัจจัยด้านผู้นำที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความดี	ชาย		หญิง		t	P
	X	S.D.	X	S.D.		
ปัจจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชน						
ผู้นำ/พระสงฆ์มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาสังคม	๒.๕	๐.๖	๒.๘	๐.๔	-๒.๘๙๖	๐.๐๐๕
ผู้นำ/พระสงฆ์มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นแบบที่ดี	๒.๖	๐.๗	๒.๘	๐.๔	-๒.๖๘๐	๐.๐๐๘
ผู้นำ/พระสงฆ์ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม	๒.๖	๐.๗	๒.๙	๐.๓	-๒.๕๔๖	๐.๐๑๒
ผู้นำ/พระสงฆ์มีความสามารถในการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ	๒.๖	๐.๗	๒.๘	๐.๔	-๒.๓๐๓	๐.๐๒๓
ผู้นำ/พระสงฆ์ให้โอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	๒.๖	๐.๗	๒.๘	๐.๔	-๒.๑๐๑	๐.๐๓๘
รวมปัจจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชน	๒๑.๑ (๒.๖)	๒.๖	๒๒.๙ (๒.๘)	๒.๑	-๓.๙๗๘	๐.๐๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๐ จะเห็นได้ว่า ปัจจัยด้านชุมชนที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความดี ได้แก่ ผู้นำ/พระสงฆ์ ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม ผู้นำ/พระสงฆ์มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นแบบที่ดี ผู้นำ/พระสงฆ์มีความสามารถในการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งปัจจัยดังกล่าว จะส่งผลต่อการเสริมสร้างความดีและคุณธรรมของบุคคล และชุมชน โดยการเป็นผู้นำจะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชน และการนำพาบุคคล และสังคมไปสู่ความดีงาม ผู้นำจะช่วยการพัฒนาในสิ่งชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้น และการป้องกันสิ่งที่ไม่ดีงามมิให้เกิดขึ้น ดังนั้น ผู้นำจึงมีส่วนสำคัญในการดำเนินการในกิจกรรมดังกล่าว

การพัฒนาเพื่อไปสู่สังคมที่มีความดีงามนั้น ย่อมจะอาศัยทั้งพลังของบุคคล ชุมชน และผู้นำที่มีคุณธรรม จะทำให้การเสริมสร้างความดีและการพัฒนาสังคมบนพื้นฐานของภูมิปัญญาของตนเอง จนนำไปสู่สังคมที่มีการทำความดี และการป้องกันสิ่งไม่ดีมิให้เกิดขึ้นในสังคม

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความคิด

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความคิด	ชาย		หญิง		t	P
	X	S.D.	X	S.D.		
ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม						
การเชื่อมั่นในการทำความดีของบุคคลและสังคม	๒.๖	๐.๖	๒.๘	๐.๔	-๒.๖๘๕	๐.๐๑
การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเครือข่ายในสังคม	๒.๕	๐.๖	๒.๘	๐.๔	-๓.๑๘๔	๐.๐๐
การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้	๒.๕	๐.๗	๒.๘	๐.๕	-๒.๔๕๖	๐.๐๒
การนำหลักระเบียบ กฎหมายที่เอื้อต่อการพัฒนาบุคคลและสังคม	๒.๖	๐.๗	๒.๘	๐.๔	-๑.๕๕๖	๐.๑๒
การทำงานเป็นหมู่คณะของทุกฝ่าย	๒.๘	๐.๕	๒.๙	๐.๓	-๑.๓๖๖	๐.๑๘
รวมปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอื่น ๆ	๒๑.๑ (๒.๖)	๒.๖	๒๒.๙ (๒.๘)	๒.๑	-๓.๙๗๘	๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๑ จะเห็นได้ว่า ปัจจัยด้าน สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความคิดได้แก่ การทำงานเป็นหมู่คณะของทุกฝ่าย การเชื่อมั่นในการทำความดีของบุคคลและสังคม การนำหลักระเบียบ กฎหมายที่เอื้อต่อการพัฒนาบุคคลและสังคม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลต่อการเสริมสร้างความคิดและคุณธรรมของบุคคลและชุมชน โดยเฉพาะการทำงานเป็นทีม นั้น เป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาสังคมที่มาจากความร่วมมือของทุกฝ่ายตามหลักการของการพัฒนาสังคม และการทำงานด้านพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

ตารางที่ ๔.๑๒ ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาบุคคลและการเสริมสร้างสังคมคุณธรรม

ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาบุคคลและ การเสริมสร้างสังคมคุณธรรม	ชาย		หญิง		t	P
	X	S.D.	X	S.D.		
คนในชุมชนขาดความรู้และภูมิปัญญาในการพัฒนา	๒.๑	๐.๗	๑.๗	๐.๘	๒.๖๐๒	๐.๐๑๐
คนในชุมชนขาดความรัก-ความสามัคคีต่อกัน	๑.๗	๐.๘	๑.๔	๐.๗	๒.๐๔๑	๐.๐๑๕
คนในสังคมไม่ยึดมั่นในการทำความดี	๑.๙	๐.๘	๑.๖	๐.๘	๒.๐๗๓	๐.๐๔๐
ผู้นำขาดความรู้ ความสามารถในการพัฒนาชุมชน	๑.๙	๐.๘	๑.๕	๐.๘	๒.๘๑๒	๐.๐๐๖
ผู้นำขาดคุณธรรมและจริยธรรม	๑.๗	๐.๗	๑.๔	๐.๖	๒.๘๖๘	๐.๐๐๕
ชุมชนไม่มีทรัพยากร เช่น ดิน น้ำ ป่า ที่เพียงพอ	๒.๐	๐.๗	๑.๓	๐.๖	๕.๐๘๓	๐.๐๐๐
ขาดการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๒.๐	๐.๘	๑.๔	๐.๖	๔.๒๔๙	๐.๐๐๐
ระเบียบ กฎหมายไม่เอื้อต่อการพัฒนาสังคม	๑.๘	๐.๘	๑.๔	๐.๗	๓.๐๓๑	๐.๐๐๓
ไม่มีการดำเนินการตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง	๑.๘	๘.๐	๑.๓	๐.๖	๓.๕๗๓	๐.๐๐๑
ตัวบุคคลไม่สนใจการพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง	๑.๘	๘.๐	๑.๔	๐.๖	๓.๔๑๓	๐.๐๐๑
รวมปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาบุคคลและการเสริมสร้างสังคมคุณธรรม	๒๑.๑ (๒.๖)	๒.๖	๒๒.๙ (๒.๘)	๒.๑	-๓.๙๗๘	๐.๐๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๒ เกี่ยวกับ ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาบุคคล และการเสริมสร้างสังคมคุณธรรม กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ คือ คนในชุมชนขาดความรู้และภูมิปัญญาในการพัฒนา คนในสังคมไม่ยึดมั่นในการทำความดี ขาดการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชนไม่มีทรัพยากร เช่น ดิน น้ำ ป่า ที่เพียงพอ ดังนั้น หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่า เป็นปัญหาจากการขาดความรู้ การไม่ยึดมั่นในความดี การขาดทรัพยากรในชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถพัฒนาขึ้นมาได้ด้วยความร่วมมือของคนในชุมชนและสร้างทุนทางสังคม

**ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรม
และปัญหาอุปสรรคของการเข้าร่วมกิจกรรมโดยแยกตามเพศ**

เพศ	ปัจจัยพื้นฐาน ของบุคคล		ปัจจัยพื้นฐาน ของชุมชน		ปัจจัยเกี่ยวกับ บทบาทของ ผู้นำของชุมชน		ปัจจัยด้าน สภาพแวดล้อม		ปัญหา และอุปสรรค	
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
ชาย	๒.๖	๐.๖	๒.๒	๐.๖	๒.๖	๐.๗	๒.๘	๐.๕	๑.๘	๐.๘
หญิง	๒.๘	๐.๔	๒.๘	๐.๔	๒.๘	๐.๔	๒.๙	๐.๓	๑.๔	๐.๖

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบระหว่างเพศ กับปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความดีในด้านต่าง ๆ พบว่า มีค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านแตกต่างกัน ในบางประเด็น โดยเพศหญิงมองว่า ปัจจัยด้านบุคคล ชุมชน บทบาทของผู้นำ และปัญหา อุปสรรค มีผลต่อการเสริมสร้างความดีของบุคคลและการพัฒนาสังคมไปสู่สังคมที่มีคุณธรรม สรุปรูป จากข้อมูลในเชิงปริมาณทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ประชาชนมีความพึงพอใจกับผล ที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ที่คณะสงฆ์ จัดทำขึ้น โดยเชื่อมั่นในการทำมาความดี และการพัฒนาที่บุคคล ชุมชน ผู้นำต้องช่วยกันเพื่อนำ ชุมชน และสังคมไปสู่การพึ่งพาอาศัย การแบ่งปัน การป้องกันความไม่ดีไม่งามมิให้เกิดขึ้น และการสร้างเสริมความดีที่ต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่สังคมที่มีคุณธรรม

๔.๓ รูปแบบการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการ

จากการดำเนินการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในเขตการปกครอง หนเหนือ และการดำเนินการภายใต้ธนาคารความดีของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หัวง้ม อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย และความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับผลจากการ ดำเนินการเสริมสร้างความดี และการสร้างสังคมคุณธรรมพบว่า มีหลักการร่วมกัน หลายประการที่จะนำไปสู่สังคมคุณธรรม ดังนั้น ในที่นี้ผู้วิจัย จะนำเสนอ รูปแบบการ เสริมสร้างสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการโดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ๑) หลักการของสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการ
- ๒) จุดมุ่งหมายของสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการ
- ๓) วิธีการและกระบวนการของสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการ

๔.๓.๑ หลักการของสังคມคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการ

หลักการในการเสริมสร้างสังคມคุณธรรมของพระพุทธศาสนานั้น สืบเนื่องมาจากหลักคำสอนที่ปรากฏ อยู่ในโอวาท ปาติโมกข์ที่ พระพุทธเจ้า ตรัสไว้ในวันมาฆบูชา โดยมีมุง สอนให้คนทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องใส ดังนี้

สพพปาปสส อกรรม กุสลสสุปสมปทา

สจิตตปริโยทปนํ เอตํ พุทธาน สาสนํ ฯ

ขณฺตี ปรมํ ตโป ตีติกขา

นิพพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทธา

น หิ ปพฺพชิตो ปรูปฆาตี

สมโณ โหติ ปริ วิหฺรณฺนโต ฯ

อนุปวาโท อนุปฆาโต ปาติโมกฺเข จ สํวโร

มตตถญฺจ จ ภาตตสฺมี ปนตถญฺจ สยนาสนํ

อริจิตเต จ อาโยโค เอตํ พุทธาน สาสนํ

ความว่า การไม่ทำความชั่วทั้งปวง ๑ การบำเพ็ญแต่ความดี ๑ การทำจิตของตนให้ผ่องใส ๑ นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ขันติ คือความอดกลั้น เป็นตบะอย่างยิ่ง, พระพุทธเจ้าทั้งหลายกล่าวว่า นิพพานเป็นบรมธรรม, ผู้ทำร้ายคนอื่น ไม่เชื่อว่าเป็นบรรพชิต, ผู้เบียดเบียนคนอื่น ไม่เชื่อว่าเป็นสมณะ การไม่กล่าวร้าย ๑ การไม่ทำร้าย ๑ ความสำรวมในปาฏิโมกข์ ๑ ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร ๑ ที่นั่งนอนอันสงัด ๑ ความเพียรในอธิจิต ๑ นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย^{๑๗}

หลักโอวาท ปาติโมกข์ ดังกล่าว ได้ถูกนำมา เป็นหลักการ อุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนา และประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความดีและสร้างสังคມคุณธรรม โดยพระพุทธศาสนา มองสังคມมนุษย์และสรรพสิ่งล้วนเป็นองค์รวม ต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทุกภาคส่วนหรือทุกคนล้วนมีความสัมพันธ์ถึงกัน (อิทัปปัจจยตา และปฏิจจสมุปบาท) โดยมีได้แยกขาดจากกันเด็ดขาด ทุกคนล้วนมีความเกี่ยวข้องกับสังคມที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังนั้น การมีสังคມที่มีคุณธรรมจึงเป็นหลักการพื้นฐานที่จะอยู่ร่วมกัน และช่วยกันสร้างสรรค์สังคມให้น่าอยู่ โดยปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน สำหรับหลักการเพื่อเป็นสังคມคุณธรรมตามทัศนะพระพุทธศาสนามี ๘ ประการ คือ

๑. หลักแห่งความถูกต้อง กล่าวคือ สังคມจะมีคุณธรรมได้นั้น ในเบื้องต้นบุคคลและสังคມจะต้องมีแนวทาง และกระบวนการทำงานในทางที่ถูกต้องก่อนด้วย โดยทางพระพุทธศาสนายึดถือความถูกต้องของการดำเนินการในมิติต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การคิด การดำริ การพูดจา การประกอบกิจการ การใช้ชีวิต การมีสติ เป็นต้นเป็นพื้นฐานก่อน คือให้เกิดความถูกต้องเป็นสัมมาปฏิบัติในทุกขั้นตอนตามหลักมรรคมีองค์ ๘

^{๑๗} พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๘๓-๑๘๕/๙๐-๙๑.

๒. หลักแห่งความเสมอภาค ในสังคมพระพุทธศาสนา บุคคลที่เข้ามาสู่พระธรรมวินัยนี้ ก็จะมีเสมอภาคกันด้วยคุณธรรม ๒ ประการ คือ ๑) ศีลสามัญญตา ความเสมอภาคด้วยศีลหรือพฤติกรรม ๒) ทิฏฐิสามัญญตา ความเสมอภาคด้วยทิฏฐิหรือความเห็นที่ถูกต้องตามหลักศรัทธาและปัญญา ความเสมอภาคนี้ถือว่า เป็นหลักการพื้นฐานของ บุคคลที่จะต้องประพฤติร่วมกันเพื่อสังคมมีความสุข อีกนัยหนึ่ง ความเสมอภาค นี้เป็นหลักที่ควบคุมมิให้สังคมนั้นใช้อำนาจของตนตามอำเภอใจ โดยการใช้อำนาจของรัฐ /สังคมแก่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง สังคมนั้น ต้องสามารถอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดรัฐ /สังคมนั้น จึงกระทำการอันก่อให้เกิดผลกระทบ หรือเป็นการให้ประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นโดยเฉพาะ หากการให้เหตุผลไม่อาจรับฟังได้แสดงว่าการใช้อำนาจของรัฐนั้นเป็นไปตามอำเภอใจ ดังนั้น หลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักสำคัญในการรับรอง และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และสามารถนำมาตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ผู้นำ และสังคมได้

๓. หลักแห่งความยุติธรรม ความยุติธรรม หมายถึง ความเที่ยงธรรม ความชอบธรรม ความชอบด้วยเหตุผล คุณธรรมข้อนี้ถือว่าเป็นหลักการที่สำคัญ ในการที่จะพัฒนาคุณธรรม ของบุคคลและสังคม ให้เกิดขึ้น เพราะถ้าไม่มีความยุติธรรมแล้ว การดำเนินการทุกอย่างย่อมบกพร่องเกิดปัญหาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ในสังคมหนึ่ง จะต้องมียุติธรรมเป็นอันเดียวกัน มีมาตรฐานเดียวกัน ยุติธรรมอย่างเสมอภาคกัน ไม่มีการกระทำที่เป็นสองมาตรฐาน คือ เรื่องเดียวกัน มีเหตุมีผลมีบริบทอย่างเดียวกัน แต่ตัดสินไม่เหมือนกัน ไม่ตั้งอยู่ในความยุติธรรม ย่อมทำให้สังคมเกิดปัญหาและขัดข้องอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่ถ้าสังคมมีความยุติธรรมย่อมจะก่อให้เกิดความสุข เพราะไม่มีการลำเอียง มีอคติต่อฝ่ายต่าง ๆ มีความเสมอภาคต่อกัน มีความรักต่อกัน

๔. หลักสันติธรรม หลักแห่งสันติธรรมนี้ เป็นเครื่องค้ำจุนโลกให้เกิดความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน ในทางพระพุทธศาสนาได้มีทศนะว่า สันติ คือ ความสงบเป็นเครื่องอุปถัมภ์ให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ถ้าปราศจากความสงบสุข สังคมย่อมไม่มีความสุข ไม่มีคุณธรรม ดังนั้น สันติธรรม จึงเป็นหลักการที่สำคัญของสังคมที่มีคุณธรรม ซึ่งเป็นไปตามหลักที่ว่า ผู้ทำร้ายคนอื่น ไม่เชื่อว่าเป็นบรรพชิต ผู้เบียดเบียนคนอื่น ไม่เชื่อว่าเป็นสมณะ การไม่กล่าวร้าย ๑ การไม่ทำร้าย ๑ เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

๕. หลักแห่งความพอเพียง กล่าวคือ สังคมที่มีคุณธรรม จะเกิดขึ้นได้ ถ้าบุคคลมีความมกน้อย สันโดษ รู้จักประมาณในการบริโภค (ตามหลักโภชนมัตตัญญูตา) ใช้ความพอเพียงเป็นฐานในการประกอบกิจการ ก็จะมีผลให้ลดการล้างผลาญต่อสิ่งแวดล้อม ต่อบุคคล และต่อสังคม สามารถนำไปสู่กระบวนการผลิต การใช้ และการบริโภคที่พอเพียง ซึ่งนำไปสู่การสร้างสังคมแห่งคุณธรรมที่เป็นมิตรต่อสรรพสิ่งทั้งคน สัตว์ และทรัพยากรธรรมชาติ

๖. หลักแห่งการพึ่งพาอาศัย การพึ่งพาอาศัยในระบบสังคมของมนุษย์และระบบนิเวศจะทำให้เห็นการพึ่งพาของสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มนุษย์นั้นดำรงอยู่ได้ด้วยอาศัยธรรมชาติ

ถ้าปราศจากทรัพยากรธรรมชาติและระบบสังคมที่เกื้อกูลแล้ว การดำรง ชีวิตของบุคคลย่อมมีความลำบาก ดังนั้น การเข้าใจถึงการพึ่งพาอาศัยจะทำให้บุคคลระลึกถึงความ เป็นไปของสังคม อีกประการหนึ่ง ทุกสรรพสิ่งล้วนเป็นเหตุ และเป็นผลของกันและกัน (อิทัปปิจจยตา) เมื่อดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมมีผลกระทบและความเกี่ยวเนื่องกัน ดังนั้น การพึ่งพาอาศัยกันและกันในการสร้างชาติ และพัฒนาสังคม ย่อมจะทำให้สังคมมีความน่าอยู่

๗. หลักแห่งความสามัคคี สังคมที่มีคุณธรรมนั้น ย่อมมาจากสังคมที่ มีความสามัคคีต่อกัน ผู้คนร่วมแรงร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้ร่มเย็น หมั่นปรึกษาหารือ พร้อมเพรียงกัน ทำกิจน้อยใหญ่ตามหลักอปริหานิยธรรม ๗ แล้ว ย่อมจะทำให้สังคมนั้น หมู่คณะนั้นมีความเจริญรุ่งเรือง กิจน้อยใหญ่จักสำเร็จตามความมุ่งหมาย สังคมที่สงบสุข มีคุณธรรม ก็จะเกิดขึ้น ด้วยทุกคนล้วนเป็นมิตรและมีความสามัคคีต่อกัน ในส่วนของพระสงฆ์ก็มีกิจกรรมร่วมกันทำทุก กิ่งเดือน คือ การลงฟังพระปาฏิโมกข์เพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์

๘. หลักการแห่งศรัทธาและปัญญา หากขาดศรัทธาและปัญญาในการดำเนินชีวิต และสังคม บุคคลและสังคมย่อมเข้าสู่สังคมแห่งความมืดบอด ทำกิจการต่างๆ ด้วยอวิชชา มีความเห็นผิดเป็นถูก เห็นถูกเป็นผิด ความเสียหายต่อบุคคลและสังคมย่อมจะเกิดขึ้น ด้วย เหตุขาดศรัทธาและปัญญา ย่อมมีผลต่อสังคมในภาพรวม

๔.๓.๒ จุดมุ่งหมายของสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการ

ในทางพระพุทธศาสนามุ่งเน้นการละเว้นความชั่ว ทำความดี และทำจิตใจให้ผ่องใสตามหลักโอวาทปาติโมกข์ตามที่กล่าวแล้ว แต่ถ้าจะกล่าวถึงเป้าหมายของสังคมคุณธรรมนั้น จะต้องประกอบด้วยการพัฒนาบุคคลและสังคมที่มีความดีงาม และมีคุณธรรม ดังนี้

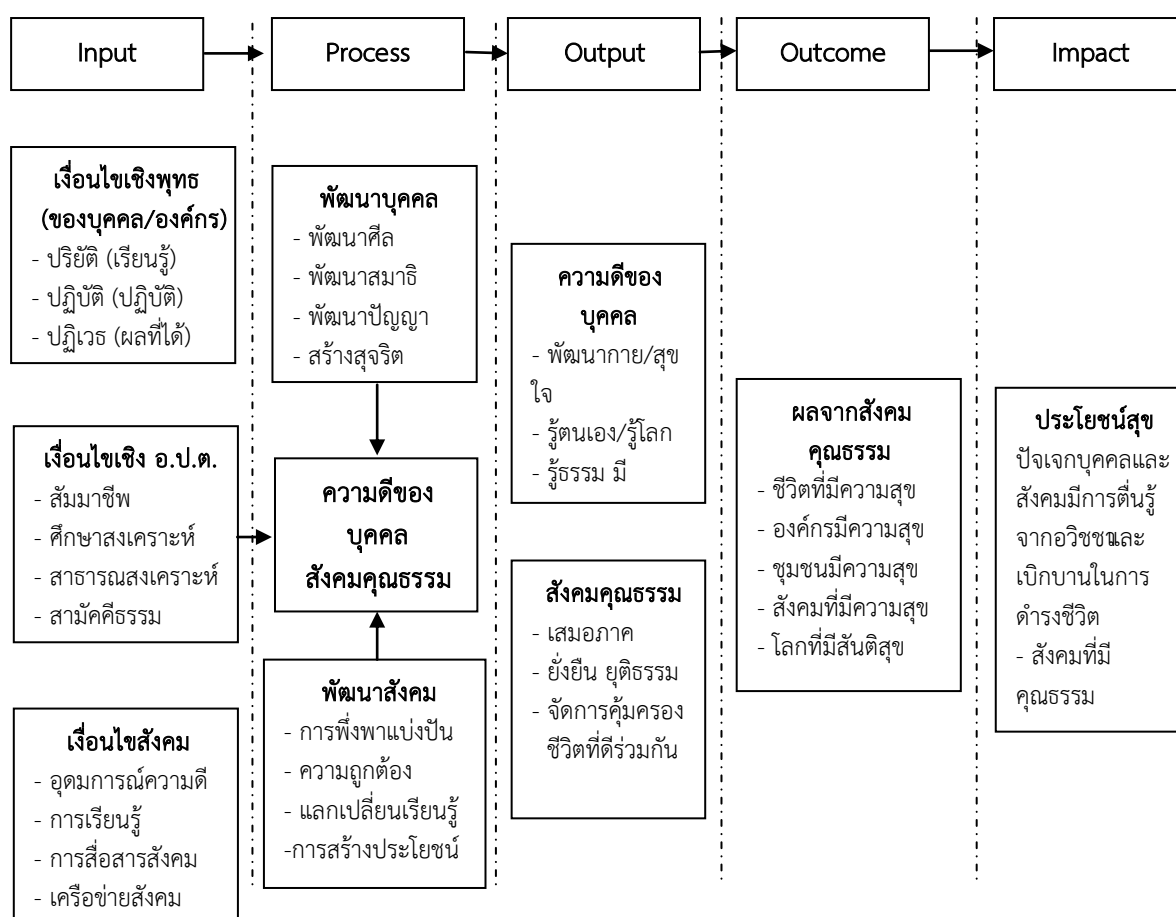
๑) การเสริมสร้างบุคคลให้มีความดีงามด้วยหลักสุจริต พระพุทธศาสนามองว่า การพัฒนาบุคคลที่แท้จริงนั้น ย่อมมาจากจิตใจภายในบุคคล คือ ให้บุคคลมีความงดงามทางด้านกาย วาจา และใจ หรือมีสุจริต มีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีศีล เป็นเครื่องกำกับตนเอง มีการพัฒนาตนเองตามหลักภาวนา ๔ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม โดยผ่านการฝึกฝนตามหลักไตรสิกขา หลักเบญจศีล เบญจธรรม สมาธิ เป็นต้น เพื่อนำตนเองไปสู่ ความเป็นผู้รู้ ปราศจากกิเลส เครื่องเศร้าหมองทั้งหลาย ให้ดำรงตนอย่างเรียบง่าย สันโดษ ไม่นำพาตนเอง และสังคมเข้าสู่ทางแห่งความเสื่อม

๒) การเสริมสร้างสังคมให้มีคุณธรรมด้วยหลักแห่งสังฆะ พระพุทธศาสนามองว่า ความเจริญของหมู่คณะหรือสังคมนั้น มาจากการกำกับดูแลบุคคลและสังคมให้มีความงดงามได้ ภายใต้อำนาจ “ความสุจริต” ดังนั้น การเสริมสร้างระบบของสังคมจะต้องมีหลักการที่ดี คือให้ บุคคลในสังคมมีความประพฤติที่เหมาะสม สามารถพึ่งพาอาศัยไม่เบียดเบียน ทำลาย และทำร้ายซึ่งกันและกัน ดังนั้น การนำระบบ “จารีตและสังฆะ ” คือการนำหลักธรรม เพื่อชุมชน/ สังคม มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสังคมคุณธรรมย่อมจะทำให้เกิดการพัฒนาสังคมในวงกว้าง โดยนัยนี้

หมายถึงการร่วมกันขับเคลื่อนจริยธรรมของบุคคลและสังคม ซึ่งรวมถึงจริยธรรมของบุคคลต่าง ๆ ในสังคมมาก่อนให้เกิดการสร้างสังคมที่มีคุณธรรม คือ สังคมที่มีความเสมอภาค ยุติธรรม แบ่งปัน และมีการจัดการเพื่อคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน คล้ายกับกลุ่มแห่งสังฆะหรือพระสงฆ์ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปฏิบัติต่อกันจนทำให้เกิดธรรมะ หรือความรู้ที่จะนำไปสู่ความเป็นพุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานได้ ฉะนั้น สังคมที่มีคุณธรรมเกิดการเรียนรู้ของสังฆะเพื่อเสริมสร้างธรรมะ เมื่อเกิดธรรมะย่อมจะมีพุทธะเกิดขึ้นตามลำดับ

๔.๓.๓ วิธีการและกระบวนการของสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการ

วิธีการและกระบวนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหนหนื่อนั้น สามารถนำเสนอเป็นรูปแบบตามแนวคิดเชิงระบบได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นวิธีการและกระบวนการที่เกี่ยวข้องดังนี้

จากแผนภาพดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กระบวนการที่สำคัญของการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมมีกระบวนการที่สำคัญ ๔ ขั้นตอน คือ

๑) การเสริมสร้างด้วยเงื่อนไขของบุคคล หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และสังคม การที่จะพัฒนาบุคคลและสังคมให้มีความดีงามและมีคุณธรรมนั้น จะต้องมีการพัฒนาบุคคลด้วยการเรียนรู้ที่เรียกว่าปรีชาธรรม ๓ จากนั้นเสริมสร้างด้วยหลักการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เช่น หลักสัมมาชีพ การศึกษาสงเคราะห์ เป็นต้น และการพัฒนาสังคมด้วยอุดมการณ์แห่งความดีและความถูกต้อง มีการสื่อสารกับสังคมเพื่อร่วมสร้างความดีร่วมกัน เมื่อมีการเสริมสร้างด้วยปัจจัยเกื้อกูลดังกล่าวจะทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่อง

๒) กระบวนการพัฒนาในระดับบุคคลและสังคมร่วมกัน คือ การพัฒนาบุคคลตามหลักไตรสิกขา และหลักสุจริต ๓ ตามที่กล่าวแล้ว จากนั้นพัฒนาสังคมที่มาจากการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างประโยชน์ร่วมกัน ด้วยกระบวนการของบุคคลและสังคมจะทำให้เกิดการพัฒนาไปสู่การสร้างความดีของบุคคลและสังคมที่มีคุณธรรม

๓) ผลที่ได้จากการดำเนินการทั้ง ๒ ส่วน จะทำให้เกิดผลที่พึงประสงค์ คือบุคคลที่มีความสุขกายสุขใจ มีการพัฒนาตนเองตามหลักอริยสัจ ๔ และการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ในขณะที่สังคมจะเกิดพลังแห่งความดีและคุณธรรม คือ มีเสมอภาค ยุติธรรม ยั่งยืน และมีจัดการคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน

๔) ผลลัพธ์จากการดำเนินการถ้ามีเงื่อนไขเป็นไปตามที่กำหนดไว้ก็จะเกิดผล คือ สังคมที่มีคุณธรรม เกิดสันติสุขและเกิดการเกื้อกูลต่อบุคคลอื่นในสังคม และสุดท้าย ปัจเจกบุคคล ก็มีการตื่นรู้จากอวิชชา และเบิกบานในการดำรงชีวิต มีสังคมที่มีคุณธรรม เกื้อกูลกันทุกฝ่าย

วิธีการและกระบวนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหนเหนือดังกล่าว สอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยการสร้างความเจริญของบุคคลและสังคมโดยอาศัยหลักกัลยาณมิตร และโยนิโสมนสิการ ที่นับว่าเป็นบูรพภาคแห่งชีวิตที่บุคคลจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีกัลยาณมิตรคอยแนะนำ โดยพระพุทธศาสนานั้น เน้นคำสอนที่มนุษย์ต้องฝึกฝนตนเอง เพื่อพึ่งตนเองได้ ให้ผู้อื่นพึ่งได้ และให้ต่างคนต่างพึ่งพากันและกัน ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเชื่อในหลักความจริงว่า "มนุษย์เป็นสัตว์ฝึกฝนได้ มนุษย์ที่ฝึกตนดีแล้ว ประเสริฐสุด ถึงขั้นเทวดาก็ชม พรหมก็สรรเสริญ" พระพุทธเจ้าทรงฝึกฝนพระองค์เองเป็นตัวอย่าง ทรงบรรลุจุดสุดยอดที่มนุษย์ผู้ฝึกฝนตนพึงได้ พึงถึงแล้ว ทรงวางระบบฝึกฝนให้มนุษย์อื่น ๆ ดำเนินตามหลักคำสอนของพระองค์จึงชื่อว่า "สิกขา" คือเป็นระบบการศึกษา ระบบฝึกฝนตนเอง ด้วยความพากเพียรของตนเอง ด้วยสติปัญญาของตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาอำนาจศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ มาดลบันดาล

ในการฝึกฝนตนนั้น มนุษย์ต้องพึ่งตนเอง พระศาสดาเป็นเพียงผู้ทรงชี้แนะแนวทางให้เดินเท่านั้น ทรงชี้ว่าทางนี้ดี ทางนี้ไม่ดี เพราะทรงผ่านมาก่อนแล้ว แต่ผู้ฝึกฝนจะต้องเดินด้วยตนเอง พิสูจน์ผลด้วยตนเองการวัดประเมินผล ต้องวัดด้วยตนเอง ความล้มเหลวหรือสำเร็จเป็นประสบการณ์ตรงของตนเอง มิใช่ให้คนอื่นบอกเมื่อมองทั้งระบบ การศึกษา

เพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมตามแนวพุทธเพื่อนำไปสู่สังคมคุณธรรมนั้น มีหลักการตามหลักพระพุทธศาสนา ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ขั้นเตรียมการ ก่อนจะเข้าสู่ระบบฝึกฝนตน ต้องเตรียมการในเรื่อง ของปัจจัยเกื้อกูลชีวิตที่เรียกว่า "บูรพภาคแห่งการศึกษาเรียนรู้" คือ

๑) สิ่งแวดล้อมภายนอกต้องดี ต้องเอื้อต่อการฝึกฝน สิ่งแวดล้อมนี้รวมถึงตั้งแต่สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ สิ่งแวดล้อมทางบุคคล เช่น พ่อแม่ครูบาอาจารย์ ผู้รู้อื่น ๆ ตลอดจนถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ สังคมทั้งหมดจะต้องเอื้อต่อการฝึกฝน ทางพระพุทธศาสนาเรียกรวมว่า สิ่งแวดล้อมต้องเป็น "กัลยาณมิตร"

๒) โยนิโสมนสิการ กล่าวคือ ในส่วนผู้ฝึกฝนเองต้องรู้จักคิดวินิจฉัยใช้ทำที่แห่งปัญญาในการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับโลกภายนอก ให้ "คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น" ซึ่งเรียกว่า โยนิโสมนสิการ (คิดโดยอุบายอันแยบคาย) ซึ่งวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มี ๑๐ วิธี แต่ละวิธีล้วนเหมาะสมที่จะฝึกฝน คือ ๑) คิดแบบสืบสาวปัจจัย ๒) คิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ ๓) คิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา ๔) คิดแบบแก้ปัญหา ๕) คิดแบบสัมพันธ์หลักการกับเป้าหมาย ๖) คิดแบบคุณโทษและทางออก ๗) คิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม ๘) คิดแบบปลุกเร้าคุณธรรม ๙) คิดแบบอยู่ในปัจจุบัน ๑๐) คิดแบบแยกประเด็น วิธีคิดทั้ง ๑๐ ประการนั้น สรุปเป็น ๔ ประการ คือ คิดเป็นระเบียบ (ปณมสิการ) คิดถูกวิธี (อุบายมสิการ) คิดเป็นเหตุเป็นผล (การณมสิการ) คิดเร้ากุศล (อุปาทกมสิการ)

ส่วนที่ ๒ กระบวนการฝึกฝน โดยจะต้องฝึกฝนทั้ง ๓ ด้านคือ

๑) ฝึกฝนด้านปัญญา พัฒนาความรู้ความเข้าใจให้ถูกต้อง มีเจตคติ มีค่านิยม มีแนวคิดที่ถูกต้อง สอดคล้องกับกระบวนการฝึกฝนอบรม ตามหลัก สัมมาทิฐิ และ สัมมาสังกัปปะ

๒) ฝึกฝนด้านศีล ควบคุมพฤติกรรมทางกาย วาจา (ไม่ครอบคลุมถึงใจ) ให้สอดคล้องเหมาะสมกับความรู้ความเข้าใจนั้น

๓) ฝึกฝนด้านจิต จิตจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพ อีกนัยหนึ่งการฝึกทั้ง ๓ ด้านนี้ ครอบคลุมถึงกาย วาจา และใจ รวมความคือ กระบวนการฝึกฝนนั้นก็ต้องฝึกทั้งกาย วาจา และใจ

ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ในระดับต้นจะเกิดการเรียนรู้และการฝึกฝนตนเองเข้าใจโลก เข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ในระดับสูงเกิดญาณหยั่งรู้ตามความเป็นจริง โดยจะเกิดจักขุอันหมายถึงตาในมองเห็นแจ่มชัด (จักขุ) ความรู้แจ้ง (วิชชา) ความรู้ทั่วถึง (ปัญญา) เกิดความสว่างโพลงภายใน (อาโลกะ) มีสมรรถนะที่จะกำจัดกิเลสความมืดมองใจออก ไปจิตก็จะป็นอิสระจากพันธะของกิเลสเป็น "สัมมาวิมุติ" (ความหลุดพ้นโดยสิ้นเชิง , อิสระภาพแท้จริง)

ส่วนที่ ๓ ผลลัพธ์จากกระบวนการฝึกฝน บุคคลและสังคมจะได้ผลที่ปรารถนา คือ บุคคลมีความดีงามและสังคมมีคุณธรรม ดังนี้

๑) บุคคล จะได้ชื่อว่ามี การ พัฒนาแล้ว ใน ๔ ด้านคือ ๑) พัฒนากาย คือ มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างดี มีความสมบูรณ์ของชีวิตในด้านกาย ๒) พัฒนาศีล คือ มีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว มีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะ สร้างสรรค์และก่อสันติสุข ๓) พัฒนาจิต มีจิตที่เจริญแล้ว คือ ได้ฝึกฝนอบรมจิตจนกระทั่ง มีสุขภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพ ๔) พัฒนาปัญญา คือ มีความรู้แจ้งเห็นจริง ชนิดที่เป็น อิสระจากการครอบงำของกิเลส เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง หรือตามที่มันเป็น รู้เท่าทัน ธรรมดาจนเป็นอิสระโดยสมบูรณ์

๒) ด้าน การดำเนินชีวิต บุคคลนั้นน่าจะทำได้ประโยชน์ตน (อัตตัตถะ) สมบูรณ์ พึ่งตนเองได้ในทุกทาง (อัตตนาถะ) นอกจากตนเองจะดำเนินชีวิตได้ดีแล้ว ยังพร้อมที่บำเพ็ญ ประโยชน์เพื่อผู้อื่นด้วยความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตน ช่วยให้เขาได้พึ่งตัวเองได้เป็นอย่างดี (ปร นาทะ)

๓) ในด้านคุณธรรม บุคคลจะมี ปัญญาสมบูรณ์ ลดอวิชชาความโง่เขลา ลง ตามลำดับจนหมดสิ้นเชิง มีความกรุณาหาขอบเขตมิได้ช่วยเหลือคนอื่นด้วยความสงสารกรุณา ไม่หวังประโยชน์ตอบแทนใด ๆ

เมื่อบุคคลมีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังกล่าว จะนำตนเองไป สร้างสรรค์สังคมด้วย หลักกัลยาณมิตร และพัฒนาสังคมไปสู่สังคมคุณธรรมที่มีเกิดประโยชน์และความสุขตามที่กล่าว แล้ว ดังนั้น จึงกล่าวสรุปได้ว่ากระบวนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการจะต้อง ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญหลายประการ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน ดังนี้ ๑) มุ่งเน้น การทำงานบนฐานทุนเดิม โดยให้ความสำคัญกับทุนเดิมที่มีอยู่ทั้งในด้านที่เป็นบุคคล อาทิ พระเถระ เจ้าคณะพระสังฆาธิการ พระนักพัฒนา นักวิชาการด้าน พระพุทธศาสนา ปราชญ์ท้องถิ่น กลไกการทำงาน อาทิ องค์กรคณะสงฆ์ในระดับจังหวัดและ ภาค สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คณะสงฆ์สายปฏิบัติต่าง ๆ เครือข่าย องค์กร บริหารส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคประชาชน มหาวิทยาลัยสงฆ์ หรือกลไกหน่วยงานสนับสนุน อื่น ๆ

๒) เน้นการทำงานเชิงบูรณาการที่อาศัยแนวคิด และหลักการทางพระพุทธศาสนา แนวคิดธนาการความดี แนวคิดหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) และศาสตร์การบริหารจัดการแนวใหม่ที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เช่น หลักการพึ่งพาตนเอง หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

๓) เน้นการพัฒนาในกระบวนการต่าง ๆ คือ การพัฒนาคน (พระสงฆ์ และชาวบ้าน) ความรู้ (ธรรมะ) และกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กรทาง พระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การตื่นรู้ และเบิกบานในการจัดการ (พุทธะ)

๔) เน้นการขับเคลื่อนและการสร้างพลังของการจัดการในมิติต่าง ๆ การสื่อสารผ่านสื่อ และชุดความรู้ที่แพร่หลายทั้งทางหนังสือ การจัดนิทรรศการ และการสัมมนาในระดับชาติ และท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับคณะสงฆ์และหน่วยงานในพื้นที่

๕) เน้นพัฒนาระบบและกลไก ที่เอื้อต่อการสร้างเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาบุคคลและสังคมเพื่อความดีงามและคุณธรรม โดยพัฒนาองค์การทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมาย ที่ชัดเจน ว่า จะทำตามหลักการของหน่วยอบรมประชาชน ๘ ประการ คือ ศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวที และสามัคคีธรรม

๔.๔ สรุป

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นภาระหน้าที่ คณะสงฆ์มอบหมายให้พระสงฆ์ได้ดำเนินการ เพื่อพัฒนาบุคคลและสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา โดยมีหลักปฏิบัติตามหัวข้อธรรม ๘ ประการ คือ

๑. หลักศีลธรรมและวัฒนธรรม คือ การอบรมประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และการสืบสานวัฒนธรรมในท้องถิ่น ให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อชุมชนส่วนรวม สามารถนำกิจกรรมทางวัฒนธรรมมาเป็นเครื่องเชื่อมความสัมพันธ์อันดีในชุมชน

๒. หลักสุขภาพอนามัย คือ การรักษาสุขภาพกายให้สมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ รักษาสุขภาพใจให้เข้มแข็ง โดยนำหลักธรรมมาเป็นแนวทางปฏิบัติ

๓. หลักสัมมาชีพ คือ ส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน มีหัตถกรรมพื้นบ้าน ส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพสุจริตตามหลักสัมมาชีพ เป็นต้น ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นการทำให้ชาวบ้านมีอาชีพสุจริตถูกต้องตามศีลธรรม

๔. หลักสันติสุข คือ การสร้างความสงบสุขให้แก่ชุมชน โดยการนำชาวบ้านได้พึ่งตนเองพึ่งพาอาศัยกันและกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ป้องกันความเสื่อมเสียที่จะเกิดขึ้นภายในชุมชน

๕. หลักการศึกษาสงเคราะห์ คือ การสงเคราะห์ และให้โอกาสแก่ เยาวชนและประชาชนทั่วไปให้มีการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาและวิชาการทั่วไป

๖. หลักสาธารณสงเคราะห์ คือ การสงเคราะห์ประชาชนผู้มีความเดือดร้อน โดยการนำวัตถุสิ่งของไปช่วยเหลือเกื้อกูลอันเป็นการบรรเทาทุกข์ในเบื้องต้น

๗. หลักกตัญญูกตเวทีตาธรรม คือ การแสดงออกถึงความมีน้ำใจ ความระลึกถึงบุญคุณของผู้มีพระคุณ มีทำบุญเป็นบุพเพตพลี การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ การไหว้ครูอาจารย์ เป็นต้น

๘. หลักสามัคคีธรรม คือ ความเป็นผู้พร้อมเพรียง ความสมัครสมานสามัคคี ความปรองดอง ความมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำพูดคิดเป็นไป

ในทางเดียวกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การปลูกต้นไม้เพื่อชุมชน การทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ หรือแม้แต่การช่วยกันทำความสะอาดภายในบริเวณวัด เป็นต้น

พระสงฆ์ผู้มีหน้าที่หรือได้รับมอบหมายหน้าที่หน่วยงาน อ .ป.ต. นี้ ต้องมีความเสียสละและอดทน ตั้งใจทำงาน ศึกษางานให้เกิดความรู้ความเข้าใจ พยายามเข้าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น หรือภายในตำบลที่รับผิดชอบอยู่ ต้องทำงานแบบบูรณาการให้สมกับคำว่า “พระไม่ละทิ้งประชาชน” โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ ๑) จุดมุ่งหมายทางพุทธจักร เพื่อให้พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของประชาชนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ทั้งประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคต และประโยชน์อย่างยิ่งคือพระนิพพาน เป็นงานกระตุ่นเตือนให้พระสงฆ์ได้ตื่นตัวเพื่อปรับปรุงบทบาทที่มีอยู่ให้ทันโลกทันเหตุการณ์ เพื่อปกป้อง และเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อรักษาสังคมชนบท เพื่อป้องกันความยากจนของ ชุมชน และบำรุง วัดวาอาราม ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ๒) จุดมุ่งหมายทางอาณาจักร เพื่อพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทำให้ประชาชนมีการอยู่ดีกินดี อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นคน มีความอบอุ่น มีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ

กระบวนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหนเหนือ พบว่า มีกระบวนการและหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ การนำหลักการ ๘ ประการ คือ หลักศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพ สัมมาชีพ สันติสุข ศีลสมาธิ ศักยภาพ สังคม สงเคราะห์ กตัญญู กตเวทิตะ และหลักสามัคคีธรรม มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคลและสังคม โดยมีเป้าหมายของการดำเนินการ คือ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน และการสงเคราะห์ชุมชน การใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการพัฒนาชีวิตและสังคม เพื่อให้บุคคลพึ่งพาตนเองได้ มีการยึดมั่นในการทำ ความดี มีการช่วยเหลือแบ่งปัน สร้างความผูกพันด้วยกิจกรรมการพัฒนา มีการสื่อสารเพื่อให้คนเข้าถึงสังคมด้วยวิถีการปฏิบัติจากการดำเนินชีวิตและการพัฒนาสังคม โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลใน เขตการปกครอง หนเหนือ มีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสังคมคุณธรรม โดยนำหลักพุทธธรรมที่เน้นการพัฒนาบุคคลและสังคมมาเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มและกิจกรรม เช่น หลักอิทธิบาท ๔ สังคหวัตถุ ๔ อาทิลกียธรรม ๕ หลักไตรสิกขา เป็นต้น โดยนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาที่ยั่งยืน มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลและชุมชนให้มีการพึ่งพาตนเองในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีสติปัญญาในการดำเนินชีวิต มีการเสริมสร้างชีวิต และมุ่งพัฒนาสังคมให้มีการปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ ดูแลคนเฒ่าคนแก่ คนด้อยโอกาสในสังคม เป็นต้น

ส่วนผลที่เกิดจากการสอบถามประชาชนที่เข้าร่วมโครงการพบว่า ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักพุทธธรรมของหน่วยอบรมหรือ อ.ป.ต. พบว่า คนในชุมชนมีความสามัคคีต่อกัน คนในชุมชนรู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีสุขภาพจิตที่ดี ไม่รู้สึกท้อถอยในการทำความดีต่อบุคคลและสังคม ชุมชนมีการส่งเสริมการทำความดีของบุคคลในทุกระดับคนในชุมชนมีการบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน มีจิตใจที่เข้มแข็ง อดทนต่อการแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้นรู้จักใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท มีการส่งเสริมการทำความดีของบุคคลในทุกระดับ รู้สึกว่าชุมชนมีความน่าอยู่มากขึ้น ดังนั้น หากพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจะเห็นว่า ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ สามารถสร้างประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ทั้งสิ้น ใน ๓ ระดับ คือ

๑) ระดับบุคคล นำมาสู่การเจริญสติ ปัญญา และการสร้างความคิด เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ สามารถสร้างให้ผู้ที่เข้าร่วมมีความเข้าใจการประยุกต์คำสอนของพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันได้ง่ายขึ้น ดังนั้น ในระดับพื้นฐานส่วนบุคคลที่สุดกลุ่มตัวอย่างจะพบว่าตนเองสามารถนำหลักธรรมไปใช้เพื่อการเจริญสติ และใช้ชีวิตของตนเองได้อย่างไม่ประมาทมากขึ้น เช่น การดูแลสุขภาพ การไม่ประมาทในการใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นต้น

๒) ระดับชุมชน นำมาสู่ความสามัคคีและ การมองผู้อื่นอย่างเป็นมิตร มีการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กล่าวคือ การที่ได้มาเข้าร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะตลอดจนสอดแทรกหลักพุทธศาสนา มีส่วนช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมองผู้อื่นอย่างเป็นมิตร ดังนั้นเมื่อกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้นแล้ว จะมีความเข้าใจตนเองและบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนได้ดีมากขึ้น

๓) ระดับศีลธรรม และการเสริมสร้างสังคมคุณธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าร่วมประเพณี ตลอดจนวันสำคัญทางศาสนาที่สะท้อนให้เห็นถึงความ สามัคคีของชุมชน และมีความเข้าใจในหลักธรรมที่สอนให้เห็นถึงไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิตซึ่งแตกต่างจากความเข้าใจแต่เดิมที่เน้นไปทางการเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติ อิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ส่วนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมนั้น กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า ชุมชนมีการเสริมการทำความดีของบุคคลในทุกระดับ คนในชุมชนมีความสามัคคีต่อกัน คนในชุมชนรู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และคนในชุมชนมีการบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมที่เป็น การช่วยเหลือให้เกิดความผาสุกร่วมกัน ส่วนกระบวนการเสริมสร้างสังคมคุณธรรมเชิงพุทธบูรณาการพบว่า มีหลักการที่สอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาใน ๓ ขั้นตอน คือ

๑) ขั้นเตรียมการ การเข้าสู่ระบบฝึกฝนตนบุคคลต้องเตรียมการในเรื่องของปัจจัยเกื้อกูลชีวิตที่เรียกว่า "บูรพภาคแห่งการศึกษาเรียนรู้" อาศัยกัลยาณมิตร สภาพแวดล้อมที่จะต้องเอื้อต่อการฝึกฝน สิ่งแวดล้อมนี้รวมถึงตั้งแต่สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ สิ่งแวดล้อมทางบุคคล เช่น พ่อแม่ครูบาอาจารย์ ผู้รู้อื่น ๆ ตลอดจนถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ สังคมทั้งหมดจะต้องเอื้อ

ต่อการฝึกฝน และจะต้องมีโยนิโสมนสิการ กล่าวคือ ในส่วนผู้ฝึกฝนเองต้องรู้จักคิดวินิจฉัย ใช้ท่าทีแห่งปัญญาในการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับโลกภายนอกให้ "คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น"

๒) กระบวนการฝึกฝน โดยจะต้องฝึกฝนทั้ง ๓ ด้านคือ ๑) ฝึกฝนด้านปัญญา พัฒนาความรู้ความเข้าใจให้ถูกต้อง มีเจตคติ มีค่านิยม มีแนวคิดที่ถูกต้อง สอดคล้องกับกระบวนการฝึกฝนอบรม ตามหลักสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ ๒) ฝึกฝนด้านศีล ควบคุมพฤติกรรมทางกาย วาจา (ไม่ครอบคลุมถึงใจ) ให้สอดคล้องเหมาะสมกับความรู้ความเข้าใจนั้น ๓) ฝึกฝนด้านจิต จิตจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพ อีกนัยหนึ่งการฝึกทั้ง ๓ ด้านนี้ ครอบคลุมถึงกาย วาจา และใจ รวมความคือ กระบวนการฝึกฝนนั้นก็ต้องฝึกทั้งกาย วาจา และใจ

๓) ผลลัพธ์จากกระบวนการฝึกฝน บุคคลและสังคมจะได้ผลที่ปรารถนา คือ บุคคลมีความดีงามและสังคมมีคุณธรรม ดังนี้ ๑) บุคคลจะได้ชื่อว่ามีการพัฒนาแล้วใน ๔ ด้าน คือ พัฒนากาย คือ มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างดี มีความสมบูรณ์ของชีวิตในด้านกาย พัฒนาศีล คือ มีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว มีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะสร้างสรรค์และก่อสันติสุข การพัฒนาจิต มีจิตที่เจริญแล้ว คือ ได้ฝึกฝนอบรมจิตจนกระทั่งมีสุขภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพ การพัฒนาปัญญา คือ มีความรู้แจ้งเห็นจริง ชนิดที่เป็นอิสระจากการครอบงำของกิเลส เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง หรือตามที่เป็นจริง รู้เท่าทันธรรมดาจนเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ ๒) ในด้านการดำเนินชีวิต บุคคลนี้นับว่าได้ทำประโยชน์ตน สมบูรณ์ พึ่งตนเองได้ในทุกทาง นอกจากตนเองจะดำเนินชีวิตได้ดีแล้ว ยังพร้อมที่บำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่นด้วยความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตน ช่วยให้เขาได้พึ่งตัวเองได้เป็นอย่างดี ๓) ในด้านคุณธรรมบุคคลจะมีปัญญาสมบูรณ์ลดอวิชชาความโง่เขลาตามลำดับจนหมดสิ้นเชิง มีความกรุณาหาขอบเขตมิได้ช่วยเหลือคนอื่นด้วยความกรุณา และเมื่อบุคคลมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว จะนำตนเองไปสร้างสรรค์สังคมด้วยหลักกัลยาณมิตร และพัฒนาสังคมไปสู่สังคมคุณธรรมที่เกิดเป็นประโยชน์และความสุขของทุกคนในสังคม